

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΙ' ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Διευτὴς **ΚΩΣΤΑΣ Δ. ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ**
ΓΡΑΦΕΙΑ ΣΤΟΑ ΚΑΡΑΣΣΟ 58 - ΤΗΛ. 62-69

Χρόνος 1ος—'Αρ. Φύλλου **9-10**
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 25^η Ιουνίου 1944

Τιμὴ Φύλλου Δραχ. 400000
Συνδρομὴ Τρίμηνη 2500000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΠΟΛ. ΡΕΓΚΟΥ: Τέχνη καὶ Δημιουργία (Μελέτη)
ΠΑΡ. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ Κότσυφας ὁ Κυρ-Κώστας
CHARLES BAUDELAIRE: Ὁ Χαρούμενος Νεκρὸς (ποίημα)
[Μετ. Α. Ζαχαροπούλου]
FR. SCHILLER: Σκόρπιες σκέψεις σὲ μερικὰ Αἰσθητικὰ Ζη-
τήματα (Γ' Μετ. Τ. Στουγιαννάκη)
ΒΑΣ. ΔΕΔΟΥΣΗ: . . . Ἡ Φοινικιά τοῦ Κ. Παλαμά (Μελέτη Η')ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ: Τῆς Ξενητείας
ΓΙΩΡΓ. ΤΣΙΤΣΙΜΠΙΚΟΥ: Νόστος (ποίημα)
ΦΩΤΗ ΠΡΑΣΙΝΗ: Ἐνας Ἀλλόθρησκος (Διήγημα)
ΤΑΚΗ ΓΚΟΣΙΟΠΟΥΛΟΥ: Ἀπ' τίς Φωτεινὲς Θύελλες (ποίημα)
ΑΣΠ. ΞΥΔΗ—ΛΟΥΚΑΚΟΥ: Νὰ Αἰσημονοῦσα, Ἑλένη (ποιήματα)
ΛΟΥΛΗ ΠΟΖΙΟΠΟΥΛΟΥ: Δισταγμοὶ (Ποίημα)
ΜΠΑΜΠΗ ΝΙΝΤΑ: . . . Βορειοελληνικὴ ποίηση (Μελέτη Στ')ΙΩ. ΞΗΡΟΤΥΡΗ: Κριτικὸ σημείωμα γιὰ τὸ βιβλίον «Τὸ πρόβλη-
μα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς» τοῦ Α. Δελμούζου
ΣΤ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ: Κριτικὸ σημείωμα γιὰ τὸ βιβλίον «Πρωῖνά
[Χαμόγελα] τοῦ Χάρη—Δέλλου Γρηγορίου
ΓΙΩΡΓ. ΔΕΛΙΟΥ: Κριτικὴ γιὰ τὴν Ἔκθεση Τέχνης

Αφ. 10
19

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΧΡΟΝΟΣ 1ος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 25 ΙΟΥΝΙΟΥ 1944

ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 9 10

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

Του κ. ΠΟΛ. ΡΕΓΚΟΥ

Θάλεγε κανείς πώς σε μιὰ "Έκθεση" Έργων Τέχνης δὲ χροιάζεται κάμμιὰ ομιλία, κάμμιὰ ἐξήγηση, γιατί τὸ ἔργο τέχνης, ὅ,τι ἔχει νὰ πῆ τὸ λέει μόνο του.

Ὅσῳ ὅμως σήμερα γεννιῶνται πολλὰ ἐρωτήματα γύρω ἀπὸ τὸ ἔργο καὶ ἔτσι ὁ δημιουργὸς ἔρχεται νὰ γίνη καὶ κριτὴς καὶ συνομιλητὴς γιὰ τὸ ἔργο του. Γιατὶ πολλές φορές βλέποντες ἕνα πίνακα, μοιραῖα γεννιέται μιὰ κριτικὴ διάθεση πού τις περισσότερες φορές εἶναι ὀρθή (ἂν ἡ συγκίνησις εἶναι γνήσια) μὰ κάμποσες ἄλλες φορές εἶναι λαθασμένη, εἴτε γιατί πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀγνοία εἴτε γιατί ἔχει ἐπιδράσεις ἀπὸ κρίσεις ἄλλων.

Στέκομαι σήμερα ἐδῶ μαζὺ σας γιὰ νὰ πῶ ἴσως—ἴσως ἔξω ἀπὸ τὴ βαθύτερή μου ἐπιθυμία—καὶ παρακαλῶ νὰ μοῦ συγχωρεθῇ αὐτὴ μου ἡ ἔκφρασις—νὰ πῶ λέω, νὰ μιλήσω, νὰ ἀποκαλύψω ἂν θέλει τὸ μυστήριον τῆς γέννησις ἐνὸς ἔργου τέχνης, τὴν ὀλόκληρη ἴε ρουριά πού χρειάζεται γι' αὐτό, συνεργασία Ψυχῆς, Νοῦ, Φύσης, Σύμπαντος, Θεοῦ,

Ὁ σπινθῆρας λοιπόν, ἡ πρώτη αἰτία πού ἀρπάζει ἢ φωπιά, εἶναι ἡ συγκίνησις. Συγκίνησις! Τὸ τετωμένο νεῦρον πού εἶναι πάντα ἔτοιμον ν' ἀρπάζῃ, νὰ σπασταρῶσῃ στὸ πρῶτον ἀγγιγμῶν γιὰ νὰ θέσῃ ἔτσι ἀμέσως σὲ κίνησις ὀλόκληρον τὸ μηχανισμόν.

—Ἄραγε χωρὶς αὐτὸ δὲν θὰ μπορούσε νὰ γεννηθῇ τὸ ἔργο τέχνης; Γιατὶ μήπως δὲν εἶναι γέννημα τοῦ Νοῦ, τῶν χειρῶν, τῶν γνώσεων καὶ τῆς Σοφίας.

Τὶ εἶναι ὅμως ὅλες ἡ γνώσεις ὅλου τοῦ κόσμου ὅταν δὲν ἀναπηδήσῃ σ' ἄστραπὴν ἑαφίκα ἢ συγκίνησις, πού θ' ἀθέσῃ σὲ κίνησις σὲ ἐνέργεια ὅλες αὐτῆς τῆς δυνάμεις;

Συγκίνησις! Τὸ αἶσθημα ἢ ἀδιόρατη αὐτὴ δύναμις πού κλείνεται μέσα μας ἢ λεπτὴ χορδή, ἢ τετωμένη χορδὴ πού εἶναι πάντα ἔτοιμη νὰ χύσῃ στὸν αἰθέρα κάθε νότα πού θὰ ἔκανε ν' ἀκουστῇ ἀπὸ τὸ πέραςμα τοῦ πρῶτου καὶ παραμικροῦ ἀνέμου.

Συγκίνησις—αἶσθημα, ὁ παλμὸς τῆς ὑπαρξῆς μας, τῆς ζωῆς μας, ἢ ἀντανάκλασις τῆς ψυχῆς μας—ὁ καθρέφτης τοῦ ἀδιόρατου ἐσωτερικοῦ μας κόσμου.

Καὶ ὅμως γιὰ τὴ γέννησις ἐνὸς ἔργου τέχνης δὲν χροιάζεται μονάχι αὐτό.

Δὲν φτίνει μονάχι αὐτό. Δὲν εἶναι ἀρχετὸ μόνο τὸ αἶσθημα καὶ ἡ συγκίνησις. Ἄλλο

στοιχεῖο εἶναι συγχρόνως ἀπαραίτητο. Γιὰ νὰ ποῦμε ὅτι γιὰ τὴ γέννησις ἐνὸς ἔργου τέχνης δυὸ στοιχεῖα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνωθοῦν:

Τὸ Αἶσθημα καὶ ἡ Νόησις.

Ἡ Νόησις, ἡ διάνοια, ἡ γνώσις, ἡ σοφία. **Τὸ Αἶσθημα** εἶναι τὸ ἀνδρικό μῦρον. **Ἡ Νόησις** εἶναι τὸ γυναικεῖο μῦρον πού μέσα του θ' ἀναπτυχθῇ τὸ αἶσθημα.

Στὸ αἶσθημα πρέπει νὰ ὑπακούσωμε τυφλὰ νὰ καθοδηγηθοῦμε στὸ δρόμον μας πού αὐτὸ θὰ τὸ κἀνῃ χωρὶς λάθος καὶ σ' αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχομε ἀπόλυτα ἐμπιστοσύνη καὶ νὰ τὸ πιστεύσωμε χωρὶς δισταγμόν.

Ἐπειτα ἔρχεται ἡ Νόησις πού ὑπακούοντες πιστὰ ἐκτελῇ, φορμάσῃ, συμπληρώσῃ, διορθώσῃ, βαρῇ σὲ ὀρισμένα καλούπια, τελειοποιῇ. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἀρχίζει ὁ κόπος, ὁ μόχθος, ἡ ἀγωνία, τὸ δούλεμα, τὸ ξενύχτι, ὁ ἰδρωτὰς τῆς δουλειᾶς, τὸ καρδιοχτύπι τῆς ὀλοκλήρωσις, ἡ λαχτάρα τῆς τελειότητος, τὸ κορύφωμα τῆς προσπάθειας, ἡ ὑπερέντασις.

Τὸ μισὸ εἶναι τὸ αἶσθημα τὸ ἄλλο μισὸ ἢ Νόησις. Ἐργο τέχνης χωρὶς τὰ δυὸ δὲν ἔγινε καὶ οὔτε θὰ γίνη.

Θὰ δοῦμε παρακάτω γι' αὐτὸ.

Νόησις εἶναι ἡ γνώσις εἴλαμε, ἡ Σοφία, ἡ πείρα τῆς τεχνικῆς, τὸ ἑλικὸν στοιχεῖο, τὸ ἐπιστημονικὸ μέρος. Καὶ ὁ Leonardo da Vinci μᾶς λέει πὼς «ὅσο τελειώτερον εἶναι ἡ ἰδέα, τόσο τελειώτερον πρέπει νὰναί, καὶ ἡ τεχνικὴ πού θὰ τὴν ἀποδώσῃ». Μ' αὐτὸ ὁ μεγάλος καὶ πολυσύνθετος δημιουργὸς θέλει νὰ ἐκφράσῃ ἕνα μέρος ἀπὸ τὸν κόπον του καὶ τις ἀνζητήσεις του πάνω στὴν τεχνικὴ πού ὅπως ἔβρουμε, ἦταν ὁ πραγματικὸς ἐπιστήμονας πού προσπάθησε ν' ἀνακαλύψῃ νὰ καλύτερήσῃ τὰ τεχνικὰ μέσα τῆς Ζωγραφικῆς, χρησιμοποιῶντας νέους τρόπους ἀγνωστούς ὡς τότε—Δηλ. μᾶς λέει καθαρὸ πὼς ἡ ἰδέα, ἡ ἔμπνευσις πού λέμε, εἶναι σιμπουνόφουσα ὅταν δὲν ἐκφράζεται μὲ τ' ἀνάλογον μέσα καὶ τὴν ἀνάλογον ἀξία.

—Καὶ λάρε κάτω θ' ἀρχίσουν νὰ φαίνονται στὸ ἔργο τέχνης, οἱ προσπάθειες τῶν διαφόρων κατευθύνσεων ἢ ἰδιοσυγκρασίας τοῦ ἀτόμου, ἀταβιστικὰ στοιχεῖα, ἀναζητήσεις, ἐπιδράσεις ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς τέχνης, ἀπὸ παλιότερες ἐποχές, τὸ περιβάλλον, τὴν φύσιν, τὴ γῆ πού ζοῦμε.

Παληότερα όταν υπήρχε στη ζωή της τέχνης αυτό που λέμε παράδοση, κάθε μαστορόπουλο που μαθήτευσε σ' ένα έργοστηρι ζωγράφου, βγαίνοντας πιά απ' εκεί ήτανε όχι μονάχα τέλεια καταρτισμένο από την άποψη των γνώσεων και της Τεχνικής, μα και όλο-τελα δυναμωμένο ψυχικά έτοιμο χωρίς καμιά αμφιβολία να ψιχτή με πίστη στον άνοιχτό πιά δρόμο του.

Σήμερα ένας νέος τελειώνοντας μια σχολή Καλών Τεχνών ή ένα εργαστήριο ζωγράφου βγαίνει στα χωράφια της τέχνης χωρίς να είναι σε θέση να βοηθή τον εαυτό του ορίζοντας ματιές, έδω, ματιές, εκεί, δεξιά, αριστερά δρόμος από παντού ποικίλες και πολλές επιδράσεις. Κι αν βρεθί σε μεγάλο κέντρο της τέχνης μπορεί και να χάσει κυριολεκτικά, όπως μου συνέβη ν' ακούσω στο Παρίσι από κάποιον νέο που μόλις είχε έρθη απ' την Ελλάδα. «Φίλε μου, δεν καταλαβαίνω τίποτα. Αυτό δεν είναι τέχνη, ο καθένας ζωγραφίζει όπως θέλει. Με ζάλισαν οι χιλιάδες galerie δεν μπορώ τίποτα να κάνω. Θα γυρίσω πίσω». Έδω σώζει μόνο η πίστη στον εαυτό μας, στις σωτηρικές μυστικές φωνές—άν υπάρχουν.

Η ιδιοσυγκρασία είναι εκείνη που θα δώσει την κατεύθυνση και μέσα στις διάφορες αναζητήσεις που θα κάνουμε θ' αναπηδήσουν όλες οι μορφές της κληρονομικότητας που μας ακολουθούν πιστά και άμειλιτα. Κι ύστερα έρχονται η γνώσεις από τις περασμένες εποχές, από τη μελέτη της τέχνης των άλλων εποχών των άλλων λαών. Και η μελέτη αυτή είναι μια γόνιμη περιέργεια του πνεύματος. Γιατί ο σύγχρονος αγωνιζόμενος άνθρωπος ανταμώνοντας στις παλιές εποχές συγγενικά πάθη, τολμήματα και άθλους φωτίζεται στον αγώνα του και εγκαρδιώνεται. Κι έτσι από τα βάθη της ιστορίας, το ανήσυχο πνεύμα έχει σε κάθε ώρα ν' αντλήσει θάρρος και όρμησις, για να δημιουργήσει και κείνο τις δικές του μορφές που κι αυτές θα σταθούν με τη σειρά τους βουσομένα για τους έρχομένους.

Έτσι βλέπουμε μια μακράιωνη άλυσίδα επιδράσεων μέσα στους αιώνες.

Η αρχαϊκή ελληνική τέχνη δανείζεται στοιχεία από την Αιγυπτιακή, το πρώτο Βυζάντιο μυρίζει Ελλάδα, οι primitifs της Αναγέννησης είναι μαθητούδια των Βυζαντινών, το έργο του Andrea Mantegna είναι ζωωμένο με την Ελληνική τέχνη και το Βυζάντιο. Η Αναγέννηση έχει στηλωμένα τα μάτια της στο φως που χυθεί από την Ελλάδα, το όνειρο του Μιχαήλ Αγγελίου είναι να συνεχίση την Ελληνική Γλυπτική. Ο ίδιος ο Tintoretto έχει γραμμένο μέσα στο έργοστηρι του «ο ζωγράφος πρέπει να μελετά το σχέδιο του Μιχαήλ Αγγελίου και το χρώμα του Τισσιανού».

Τι να πη κανείς για το μεγάλο Έλληνα Θεοτοκόπουλο—Greco που τέλειος πιά μιστοράς της Βυζαντινής Ζωγραφικής, πή στην Βενετία, και ύστερα στο Τολέδο για να μείνη το έργο του παρ' όλες τις επιδράσεις της αναγέννησης πλέου δικό του μα με σφραγίδα της Βυζαντινής κληρονομιάς;

Ο κολοσσός της Γερμανικής Αναγέννησης ο μεγάλος Albrecht Dürer δίνει αποφάσεις να πάη από την παιδεία του τη Νυρεμβέργ, στην Mandona να δη τον γέρο πιά Mantegna, όταν έφτανε κοντά στην πόλη έυαθε το θάνατό του και είτε πως αυτό στάθηκε το πιο θλιβερό σημείο της ζωής του. Και είναι γνωστό πόσο το έργο του Dürer περικλείει μέσα Ιταλική επίδραση.

Ο Φλομανδός Πιέρος Παύλος Ρουβενς αντιγράφει στην Ιταλία Ντα Βίντσι και Τισσιανό, ο Nicolas Poussin μελετά το φως της Βενετσιάνικης σχολής, ο Jngres δέχεται όλη την επίδραση των Primitifs, οι Γάλλοι Impressionistes ορίζουν τα ανήσυχα μάτια τους στις χρωματικές επιδράσεις του Tintoretto και των Βενετιανών και ο Cegaune αντιγράφει Τισσιανό.

Δεν λησμονούμε τον πιο νευρώδη από τους νεοεμπρεσιονιστές τον Βικέντιο Βαν Γκόγκ τον αείθασσο εκείνο χωρακτήρα που δεν πίστευε σε καμιά έντελως άλλη ζωγραφική εκτός απ' τη δική του, μα που στο πρώτο ξεσκεπάσμα αυτής της τόσο δικής του ζωγραφικής οσφραίνεται κανείς εύκολα το δούλεμα που έγινε μέσα του από τον Εμπρεσιονισμό.

Η τρομερά ανήσυχη ματιά του σύγχρονου Picasso στρέφεται στα σχέδια της πρωϊσταρίας, στα έργα των μαύρων της Αφρικής της Πολυνησίας και ο Derain συνεχίζει σε μοντέρνα καλούπια την τεχνική του Τισσιανού αντιγράφοντας στο Μουσείο του Λούβρου.

Ρωτήσαμε κάποτε τον Despiou. Δάσκαλε πότε πήγατε στην Ελλάδα αφού τόσο την έξυμνάτε διαρκώς, πράγμα που φαίνεται και στο έργο σας; Και ο Despiou μ' έλεγε «στην Ελλάδα, δεν πήγα ποτέ, την Ελλάδα την έχω μέσα μου».

Στο Μουσείο του Tuillerie είδα τον Τοξότη του Bourdelle του μεγαλύτερου συγχρόνου γλύπτη. Σ' εβεβαιώνω ότι μυρίζει αρχαϊκή Ελληνική τέχνη έτσι άγνα και όρατα όπως το θυμάρι στον Υμηττό.

Η άλυσίδα των επιδράσεων! Και ακόμα η κληρονομικότητα της οράσεως που δεν σου επιτρέπει να ξεγίνης από κείνο που είσαι, η επίδραση του περιβάλλοντος της ίδιας της φύσης. Το υγρό τοπίο του Βορρά δημιούργησε τις χρωματικές ζωντάνιες του Εμπρεσιονισμού.

Το λίγο φως της Δύσης δημιούργησε τον

Ο ΚΟΤΣΥΦΑΣ. Ο ΚΥΡ-ΚΩΣΤΑΣ

Σάν πάρη να φυτάη ο βοριάς και να κρουαίση, σάν αρχίσουν οι βροχές να πέφτουνε πιά ταχυτικά κι' ο ουρανός ν' άγριεύη, τότε καταλαβαίνουμε τα πετούμενα ότι ο γερο—χειμώνας έρχεται.

Κάνουνε τα συμβουλιά τους, παίρνουνε τις αποφάσεις τους και ανοίγουνε το φτερό για πιά ζεστά μέρη. Έκεί κατά την Αρχαία, όπου αιώνα είναι η άνοιξη.

Λίγα πουλιά μένουνε μαζί μας, κι' ανάμεσα σ' αυτά, πρώτος και καλύτερος ο Κότσυφας, ο κύρ—Κώστας. Τρυπωμένος στις ρηματιές και στα πυκνά χαμόκλαδα, τόσο πολύ αγάπησε τη γη των παππούδων του που βαρύ τ' έχει η καρδιά του να τη χωριστή. Και λέει το καλοκαίρι, τα κλοκακρινά του τραγούδια και το χειμώνα, τα χειμωνιάτικα του.

Τα πουλιά πέρασαν και τον χαιρέτησαν πιά:

—Φεύγομε, φεύγομε...

—Στο καλό! Πάλι να μ' έρθετε..

Ο Κότσυφας κατά δάθος περιφρονεί όλα τα πουλιά του κόσμου, μα είναι ευγενής, κι' έτσι αποσκεπάζει τα ελαττώματά του ή, τουλάχιστο, δέ δίνει το δικαίωμα στους άλλους να του τα χτυπήσουνε.

Αυτηρότατοι οι άνθρωποι στα ανώτερα τους πλάσματα, είναι αντίθετα στο συγγνώμη και καλοσύνη στα κατώτερα τους, φτάνει να φαίνεται αυτό, ώστε να μη κινδυνεύη η δική τους ανωτερότητα.

Του Κότσυφας, τα πάντα συχωρεμένα του!

Όμως, δε νομίζω ότι ο Κότσυφας είναι και γιομάτος ελαττώματα. Σά γονιός δεν έχει τον έμιοτό του.

Μάρτης μήνας. Βγαλμένα κιάλια τα πουλιά του.

Η πρώτη νέα ζωή των πετούμενων.

Ακόμα στις ανήλιες πλαγιές ασημίζουσαν τα χιόνια.

βαθύπικριον όγκο της Γλυπτικής της Εύρώπης ενώ αντίθετα το τρελλό φως της Ελλάδας έδωσε τις χαμηλές επιφάνειες του Ελληνικού αναγλύφου και την απλότητα της φόρμας της Ελληνικής γλυπτικής. Έδωσε το λυμπικρόισμα του Βυζαντινού Μωσαϊκού, της Βυζαντινής τοιχογραφίας. Ένα άπομακρομένο βινό στην Ελλάδα διαγράφεται κατακάθαρά στον δοίζοντα δίχως ύδωμιούς και όμιχλες και η φόρμα του είναι σαλήρη. Η άτιμότητα είναι άταλένια. Έτσι θέλει ή δε θέλει καθ' δημοσιογός είναι Έλληνας ή Σουηδό, Ισπανός ή Ρώσος. Γιαπωνέζος ή Αφρικανός υφιστάμενοι όλοι την άμειλικτη επίδραση τη οράσεως και της φύσης που ζή και αναπτύσσεται.

(Έχει συνέχεια)

ΠΟΥΚΛΑΒΙΤΟΣ Ν. ΡΕΓΚΟΣ

Ο άγέρας δεν ξεκρουστάλλισε καλά—καλά.

Και τρέχει άπάνω, κάτω και πολεμάει για την τροφή.

Λαιπόν τα μεγάλωσε με το καλό και δεν έγινε κανένα δυστύχημα, είναι γιομάτος χαρά! Από κλαδί σε κλαδί πάει και χαλνάζει τον κόσμο με το τραγούδι του.

Τα ξηνητεμένα πουλιά, όταν είρθαν, τον ρώτησαν:

—Τι χαμπάρια Κώστα;

Και τα μάλωσε:

—Έμένα δε με λένε Κώστα! Με λένε Κώστα και κύρ—Κώστα κι' άφέντ' τσουτσουλομύτ'...

Την άλλη χρονιά, κατά το Μάρτη, έρριξε χιόνι και τα πουλιά του ψύφησαν απ' το κρύο.

Τρυπωμένος στις ρηματιές και στα πυκνά χαμόκλαδα, μόλις ξεμυτίζει

Και τα πουλιά ξαναήρθαν. Θυμούνται τα καυμένα από τα πέρσι πώς θέλει να χαιρετήσουνε την άφεντιά του και τον ρωτούνε.

—Τι χαμπάρια Κώστα και κύρ—Κώστα κι' άφέντ' τσουτσουλομύτ';

Μα αυτός τι άπάντησε:

—Έμένα τώρα δε με λένε Κώστα και κύρ—Κώστα κι' άφέντ' τσουτσουλομύτ'. Με λένε Μόρονο Κώστα, μόρονο Κώστα...

Και ήτανε η φωνή του λυπητερή—λυπητερή και χωρίς καρδιά, όπως το τραγούδι του όταν κάνει βαρύ χειμώνα και του πεθάνουνε τα παιδιά του...

ΠΑΡΑΣΚ. Ι. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

CHARLES BAUDELAIRE

Ο ΧΑΡΟΥΜΕΝΟΣ ΝΕΚΡΟΣ

Μεσα σε χώμα γόνιμο και σαλιαγκούς γεμάτο θέλω να σκάψω μόνος μου τετράβαθο ένα μνήμα; τα γέρικά μου κόκκαλα ν' απλώσω εκεί κάτω να κοιμηθώ στη λησμονιά σάν καρχαρίας στο κούμα.

Μισώ διαθήκες και μνημεία μαρμαρολαξεμμένα· κι' αν είναι, δάκρυ ανθρώπινο να έκλιπαρώ για χάρη, θάθελα κάλλιο, ζωντανόν, κοράκια πεινασμένα να μου ρουφήξουν τις πληγές απ' τ' άθλιό μου κούμαρι.

Σκουλίκια! Μαύροι σύντροφοι, κουφοί, τυφλοί [σιμά μου, σ' έρχομαι ένας λεύτερος νεκρός μέσ' στη χαρά μου· ανήσυχοι φιλόσοφοι, παιδιά της Σήψης, πτώμα

το σώμα μου τρυπήστε το, δίχως μιά τόψη, [έμπρός! και πείτε μου αν άπόμεινε πόνος κανείς άκόμα για μένανε, άψυχο κορμί, μέσ' στους νεκρούς [νεκρός;

(μετ. Α. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ)

S. Syros gen. Nr. 10989

ΦΡ. ΣΙΛΛΕΡ

ΣΚΟΡΠΙΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΜΕΡΙΚΑ ΔΙΣΘΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Δέν έχομε κἀνη, λοιπόν, στὸν ἀρχικὸ λόφο, ἀπ' τὸν ὁποῖο ξεκινήσαμε καμμιὰ ἄλλη μεταρρύθμιση παρὰ μόνο, πρῶτον: Τοῦ δώσαμε μέγεθος ἀφίνοντάς τον κατὰ τὰ ἄλλα ὅπως ἀκριβῶς ἦταν δίχως ν' ἀλλάξομε καὶ τὴ μορφή του.

"Ἔτσι τὸ ὕψωμα τοῦτο μὲ τὴν ἀπλὴ αὐτὴ μεταβολὴ ἔγινε ἀντικείμενο πού μᾶς δίνει εὐχαρίστηση, ἐνῶ στὴν ἀρχὴ ἦταν ἕνα ἀδιάφορο ἢ καὶ ἀντιπαθητικὸ ἀντικείμενο. Στὴν δευτέρη μεταβολὴ μεταμορφώσαμε ταυτόχρονα τὸ μεγάλο λόφο σὲ ἕνα ἀντικείμενο τρόμου καὶ ἔτσι αὐξήσαμε τὴν εὐχαρίστηση πού μᾶς προξενούσε ἡ θέα του. Ὑστερα στίς ὑπόλοιπες μετατροπὲς λιγοστῆσαμε τὸ αἴτιο πού προκαλοῦσε τὸν τρόμο ὅταν ἀγναντεύαμε τὸ ὕψωμα, καὶ ἔτσι μικραίναμε καὶ τὴν εὐχαρίστηση. Στενέψαμε δηλ. ὑποκειμενικὰ τὴν παράσταση τοῦ μέγεθους τοῦ λόφου, ἀφ' ἑνός, ἐπειδὴ διασπάσαμε τὴν προσοχὴ τοῦ ματιοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπειδὴ δώσαμε στὸ βουνὸ μὲ τὰ διπλανὰ μικρότερα ὑψώματα ἕνα μέτρο, μὲ τὸ ὁποῖο θὰ μπορούσε νὰ συγκρατηθῆ εὐκολώτερα τὸ μέγεθος τοῦ βουνοῦ. Ἔτσι λοιπόν τὸ μέγα καὶ ὁ τρόμος μποροῦν σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις νὰ γίνον αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ μιὰ πηγὴ εὐχαρίστησης.

Δέν ὑπάρχει μέσα στὸν Ἑλληνικὸ μυθικὸ κόσμο καμμιὰ εἰκόνα πιὸ φοβερὴ καὶ πιὸ ἀποτρόπαια, ἀπ' τίς Μαινάδες ἢ τίς Ἐριννύες, ὅταν ἀνεβαίνουν ἀπ' τὸν Ἄδη γιὰ νὰ τιμωρήσουν κάποιον ἐγκληματία. Οἱ φρικαλαίες γκριμάτσες τους, οἱ ἀχαμνὲς μορφές τους καὶ ἕνα κεφάλι πού τὸ σκεπάζουν ἀντὶ μαλλιά, ὀχιές, μᾶς συνταράζουν τὴν αἴσθησι στὸν ἴδιο βαθμὸ, ὅσο προσβάλλουν καὶ τὸ γοῦστο μαζί. Ὅταν ὁμῶς φανταστοῦμε πὼς κηρυγοῦσαν αὐτὰ τὰ τέρατα τὸν μητροκτόνο Ὀρέστη, πὼς σπιθοβολοῦσαν στὰ χέρια τους οἱ πυρσοί, κυνηγώντας τον ἀδιάκοπα ἀπ' τὸν ἕνα τόπο στὸν ἄλλο, ὡς που στὸ τέλος ὅταν ἐξιλώθηκε ἡ ὀργισμένη δικαιοσύνη, ἐξαφανίστηκαν στὴν ἄβυσσο τοῦ Ἄδη, τότε αἰσθανόμεστε μὲ τὴν παράσταση αὐτὴ κάποια εὐχάριστη ἀνατριχίλα. Μπορεῖ νὰ μᾶς ἀρέξῃ ὁμῶς ὄχι μόνο ἡ ὄψη τῆς συνίδησης ἐνός ἐγκληματία πού παριστάνεται μὲ τίς Ἐριννύες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐναντίες τοῦ καθήκοντος πράξεις του, ἢ πραγματικὴ διάπραξη ἐνός ἐγκλήματος μπορεῖ στὴν

περιγραφή νὰ μᾶς ἀρέξῃ. Ἡ Μήδεια τῆς Ἑλληνικῆς τραγωδίας, ἢ Κλυταιμῆστρα πού δολοφονεῖ τὸν ἀντρα της, ὁ Ὀρέστης ὁ φονῆας τῆς μάνας του, γεμίζουν τὴν ψυχὴ μας μὲ μιὰ ἀνατριχιαστικὴ εὐχαρίστηση. Ἀκόμα καὶ στὴν καθημερινὴ ζωὴ ἀνακαλύπτομε πὼς ἀδιάφορα ἀντικείμενα καὶ μάλιστα ἀντίθετα καὶ ἀποκρουστικὰ ἀρχίζουν νὰ προκαλοῦν τὸ ἐνδιαφέρον μας ἐνθὺς μόλις ἐγγίσουν τὰ ὄρια τοῦ τερατώδους ἢ τρομεροῦ. Ἐνας ἐντελῶς μέτριος καὶ ἀσήμαντος ἄνθρωπος, ἀρχίζει νὰ μᾶς ἐνδιαφέρει, εὐθὺς μόλις κάποιος σφοδρὸ πάθος τὸν κάνει τρομερὸ καὶ φοβερὸ, ἐνῶ στὸ βάθος δὲν μεγαλώνει καθόλου ἢ πραγματικὴ του ἀξία. Τὸ ἴδιο καὶ ἕνα κοινὸ ἀσήμαντο ἀντικείμενο γίνεται πηγὴ εὐχαρίστησης, ἂν τὸ μεγαθύνομε σὲ τρόπο πού ν' ἀπειλῇ νὰ ξεπεράσῃ τὰ ὄρια τῆς ἀντιληπτῆς ἀχτιδοπαιξίματα καὶ σὰν ἀηδόνια. Ἐνας ἄσκημος ἀντὶ ἐσὺ, φεγγάρι, ξάπλωσε στὴν ἄγρια θρωπος γίνεται πὸ ἄσκημος ἀκόμα, ὅταν θυμῶναι, καὶ ὁμῶς εἶναι ἀκόμα δυνατόν ἀφανὴ σκέπη ἀπὸ καρδιά καὶ ψυχὸνία. Πάνω στὴν ἐξαψὴ τῆς ὀργῆς του, ἐφ' ὅσῃς Καλλονῆς παντοῦ κυμάτισε ὡ πορφύρα, δὲν καταντᾶει ἡ ὀργὴ του γελοῖα ἀλλὰ ἡ πλάση ἄς γίνει ἀγάπη κι ἄς χτυπάει τρομερὴ, εἶναι δυνατόν, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸ νάχη γιὰ μᾶς τότε ἀκριβῶς τὸ μεγαλύτερο θῆλγητρο. Ἡ παρατήρηση αὐτὴ ἰσχύει καὶ ἀκόμα κατεβόυμε ὡς τὰ ζῶα. Ἐνας τῶν ἀλλοῦν ἐνός ἀλόγου ζευγμένου σκύλου καὶ ὀμορφιάς. Θρέψε τὰ ὠραία καὶ τὰ ἀθά, τὰ πάντα δειχ'τα σὰν ἀχτιδοπαιξίματα καὶ σὰν ἀηδόνια. Ὁ ἥλιος ἐδὼ παρουσιάζεται σὰν ἕνας θεὸς ἀγαθὸς πού μάχεται μὲ τὰ δαιμόνια (τελώνια) τὰ κακόπραγα. Εἶναι πηγὴ ζωῆς καὶ ὀμορφιάς. Θρέψε τὰ ὠραία καὶ τὰ ἀθά, τὰ πάντα δειχ'τα σὰν ἀχτιδοπαιξίματα καὶ σὰν ἀηδόνια. Κι ἀπὸ τὸ φεγγάρι ἀκόμα ζητοῦν τὰ σκεπὰ καὶ νὰ χύσει τὸ φῶς του στὴν ἀχτιδοπαιξίματα καὶ νὰ φωτίσει ὄλα, νὰ τὰ ἀφάνισῃ καὶ νὰ φαντάξῃ ὄλα μὲ διάφανη σκέπη πού συγμῆ νὰ τὰ προσέχομε μὲ κάποιον αἰσθητικὸν πού συνορεύει μὲ τὴν εὐχαρίστηση καὶ τὴν προσοχὴ. Ἡ κοινὴ ροπὴ ὄλων τῶν ἀνθρώπων στὴν ἐμπάθεια ἢ δυνάμη τῶν συμπαιθτικῶν συναισθημάτων πού μᾶς ἐξωθοῦν στὴ φύση μὲν, στὴ θεὰ τοῦ πάθους, τὸ πορφύρα εἶναι τῆς φύσης καὶ τῆς τέχνης τρομεροῦ καὶ τοῦ φριχτοῦ, πού ἔχει τὸν κοτόρθωμα. Ἡ αἰσιοδοξία τοῦ ποιητῆ μεγάλο θῆλγητρο γιὰ μᾶς, στὴ δὲ τέχνη πού μᾶς τραβᾶ στὸ θέατρο, πού μᾶς κἀνει νὰ νιώθομε τὴν εὐχαρίστηση στὴν περιγραφὴς μεγάλων δυστυχημάτων, ὄλα εὐμένη μὲ τὴν ἀγάπη. αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴν τρίτη πηγὴ μιᾶς εὐχάριστης, πού δὲν εἶναι σὲ θέσιν νὰ μᾶς χηρίστησης, πού δὲν εἶναι σὲ θέσιν νὰ μᾶς χηρίστησης, οὔτε τὸ εὐχάριστο, οὔτε τὸ καλὸ οὔτε τὸ ὠραῖον.

"Ὅλα τὰ παραπάνω παραδείγματα ἔχουν κάτι τὸ ἀντικειμενικὸ, ὅσον ἀφορᾶ αἰσθητικὰ πού μᾶς προκαλοῦν, καὶ καὶ κοινὸ ἀναμεταξὸ τους.

("Ἐχει συνέχεια)

Μετ. Τ. ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος σελ. 111

Ἡ "ΦΟΙΝΙΚΙΑ,, ΤΟΥ Κ. ΠΑΛΑΜΑ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ *

ΤΟΥ ΒΑΣ. ΔΕΔΟΥΣΗ

15. Ἄλλὰ φτάνομε ἔτσι στὴν ἰσοτιμία τῶν μορφῶν. Ὑπεροχὴ δὲ φαίνεται, ἀφοῦ καὶ οἱ δυὸ ὄψεις εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴ συγκρότησι τῆς ζωῆς. Λοιπόν, ὄχι. Τὸ καλὸ εἶναι ἀπλῶς ἢ σκιὰ τοῦ καλοῦ γιὰ νὰ φαντάξῃ τὸ καλὸ καλύτερα, ὅπως ἡ νύχτα εἶναι ἀπλῶς ἢ ἀπουσία τοῦ ἡλίου, ἢ σκιὰ τοῦ δείχνει τὸ φῶς τοῦ λαμπεροῦ τῶν ἡλίου. Ἡ λουλουδάκια (κι ὁ ποιητὴς μαζί) δεικνύουν τὴν προτίμησή τους στὸν ἥλιο, στὴν ἀξιοδοξία. Τὰ ὄραματα πού εἶδαν τὴ νύχτα εἶναι φαντάσματα καὶ ὄνειρο βαρὺ βραχνῶς), εἶναι τελῶνια κακόπραγα.

λα' στροφή

Ἡλια, τὰ μαῦρα ὄνειρατα πᾶρ' τα καὶ [πνίχ'τα, ἀχνοί, εἶναι κακόπραγα τελῶνια. Ἐνῶ εἶναι φαντάσματα καὶ ὄνειρο βαρὺ βραχνῶς), εἶναι τελῶνια κακόπραγα. [δειχ'τα, σὰν ἀηδόνια.

Ἐνας ἄσκημος ἀντὶ ἐσὺ, φεγγάρι, ξάπλωσε στὴν ἄγρια θρωπος γίνεται πὸ ἄσκημος ἀκόμα, ὅταν θυμῶναι, καὶ ὁμῶς εἶναι ἀκόμα δυνατόν ἀφανὴ σκέπη ἀπὸ καρδιά καὶ ψυχὸνία. Πάνω στὴν ἐξαψὴ τῆς ὀργῆς του, ἐφ' ὅσῃς Καλλονῆς παντοῦ κυμάτισε ὡ πορφύρα, δὲν καταντᾶει ἡ ὀργὴ του γελοῖα ἀλλὰ ἡ πλάση ἄς γίνει ἀγάπη κι ἄς χτυπάει [σὰ λύρα!

Ὁ ἥλιος ἐδὼ παρουσιάζεται σὰν ἕνας θεὸς ἀγαθὸς πού μάχεται μὲ τὰ δαιμόνια (τελώνια) τὰ κακόπραγα. Εἶναι πηγὴ ζωῆς καὶ ὀμορφιάς. Θρέψε τὰ ὠραία καὶ τὰ ἀθά, τὰ πάντα δειχ'τα σὰν ἀχτιδοπαιξίματα καὶ σὰν ἀηδόνια.

Κι ἀπὸ τὸ φεγγάρι ἀκόμα ζητοῦν τὰ σκεπὰ καὶ νὰ χύσει τὸ φῶς του στὴν ἀχτιδοπαιξίματα καὶ νὰ φωτίσει ὄλα, νὰ τὰ ἀφάνισῃ καὶ νὰ φαντάξῃ ὄλα μὲ διάφανη σκέπη πού συγμῆ νὰ τὰ προσέχομε μὲ κάποιον αἰσθητικὸν πού συνορεύει μὲ τὴν εὐχαρίστηση καὶ τὴν προσοχὴ. Ἡ κοινὴ ροπὴ ὄλων τῶν ἀνθρώπων στὴν ἐμπάθεια ἢ δυνάμη τῶν συμπαιθτικῶν συναισθημάτων πού μᾶς ἐξωθοῦν στὴ φύση μὲν, στὴ θεὰ τοῦ πάθους, τὸ πορφύρα εἶναι τῆς φύσης καὶ τῆς τέχνης τρομεροῦ καὶ τοῦ φριχτοῦ, πού ἔχει τὸν κοτόρθωμα. Ἡ αἰσιοδοξία τοῦ ποιητῆ μεγάλο θῆλγητρο γιὰ μᾶς, στὴ δὲ τέχνη πού μᾶς τραβᾶ στὸ θέατρο, πού μᾶς κἀνει νὰ νιώθομε τὴν εὐχαρίστηση στὴν περιγραφὴς μεγάλων δυστυχημάτων, ὄλα εὐμένη μὲ τὴν ἀγάπη.

Ἡ Καλλονὴ μὲ τὴ βασιλικὴ τῆς πορφύρα εἶναι τῆς φύσης καὶ τῆς τέχνης ἀπλῶς καὶ ζητάει τὴν ἐπικράτησι τῆς ὀμορφιάς. (Καὶ κείνος πού κάνει τὴν ὀμορφίαν νὰ φαντάξῃ στὰ μάτια ὄλων εἶναι ὁ ἥλιος). Ἄλλὰ ἡ Καλλονὴ εἶναι συνδυασμὸς τῆς φύσης καὶ τῆς τέχνης. Κι ἡ πλάση ἄς γίνει ἀγάπη κι ἄς χτυπάει σὰ λύρα.

Ἡ Φύση χαρίζει τὸ κάλλος, στὰ πλάσματα τῆς τῆ στιγμῆ τοῦ ἔρωτά των. Καὶ τὰ λουλουδία, καὶ τὰ πουλιά καὶ τὰ ἔντομα καὶ ὄλα τὰ ζῶα τὰ ντύνει ἢ φύση μὲ τὴν αἰσιοδοξία.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 114

γλῆ τῆς ὀμορφιάς τὴν ἐποχὴ πού γίνεται ἢ γονιμοποίηση. Ὁ ἔρωτας πάει πάντα μαζί μὲ τὴν ὀμορφίαν καὶ μὲ τὸ τραγοῦδι (χτυπάει σὰ λύρα), (ὅπως τὸν περιγράφει κι ὁ Πλάτων στὸ Συμπόσιό του) καὶ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ἀθανασίας, γιὰ μ' αὐτὸν πετυχαίνεται ἡ διαιώνισι στὴ φύση καὶ στὴν τέχνη.

Ὁ ἥλιος ἔχει μιὰ ξεχωριστὴ θέσι στὴν ποίησι τοῦ Παλαμά. Ἀντίθετα πρὸς τοὺς ρωμαντικούς πού προτιμοῦν τὸ φεγγάρι καὶ τὴ νύχτα, αὐτὸς προτιμάει τὸν ἥλιο. Στὴν Ἀσάλευτη Ζωὴ ὑπάρχει μιὰ ὀλόκληρη σειρὰ ποιημάτων μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «κομμῶτια ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τοῦ Ἡλίου». Ἐν' ἀπ' αὐτὰ εἶναι καὶ ἡ «Ἀνατολὴ» ὅπου ὁ σαίτευτῆς θεὸς (Ἀπόλλων—ἥλιος) ἔρχεται καὶ μὲ τὸ φῶς του διώχνει τὰ μάγια τῆς νύχτας.

..Σαίτευτῆς προβάλλεις ὁμῶς καὶ τὰ πλήθια μάγια καταλείβεις, κι' ἕνα μάγο ἀφίνεις μας, τὸ φῶς, ὁ θεὸς ὁ ἀρματοδρόμος!

16. Στίς δυὸ ἀκόλουθες στροφές παρουσιάζεται τὸ θαῦμα πού κάνει τὸ φῶς σχετικὰ μὲ τὴ φοινικία (πού μπορεῖ νὰ γενικευθῆ γιὰ ὄλη τὴ φύση), κι' ὄχι μόνο τὸ ἡλιακὸ, ἀλλὰ καὶ τὸ φεγγαρήσιο φῶς.

λβ' στροφή

Ξημέρωσε. Τὸ φῶς χιλία σοῦ σπέρνει μάτια, γιὰ ν' ἀγκαλιάξῃς τὰ βουνὰ καὶ τὰ ρουμῶνια,

στὰ δέντρα τίς φωλιές, τίς χώρες τὰ παλάτια, καὶ τὰ καράβια στ' ἀνοιχτὰ καὶ στὰ λιμᾶνια.

Τὴ νύχτα ὠραία ἐξωτικὰ σὲ ἀχτίδων ἄτια νὰ σὲ δουλέψουν ἔρχονται ἀπὸ τὰ οὐράνια Χέρια φυτρῶνει ἢ λεῦκα καὶ σ' τ' ἀπλώνει [πλείσια. Σὲ ναναρίζουν ἦσυχια τὰ κυπαρίσσια.

1. Σ' ἐν' ἄλλο μὲ τὸ τίτλο «ὁ θεὸς μου» ἀνακράζει:

...Λάμπε, ἐπάνω, μέσα μου κι ἐμπρὸς μου ...λάμπε, ὁ Ἡλιος, ὁ θεὸς μου!

Ἀκόμη πρέπει νὰ σημειώσομε τὸ τραγοῦδι τῆς Ἡλιογέννητης καὶ τὸ Ἡλιογέννητο (νησί), καὶ τὸ ἐπίθετο λιόκαλος πού τὸ μεταχειρίζεται γιὰ νὰ ἐγκωμιάσῃ τὴν Παναγίαν (Βλέπε ἢ «Παναγία στὴν Κόλαση» ὅπου τὴ λέει Λιόκαλη Κυρᾶ) καὶ τὸ ἀγγελούδι τοῦ τὸν Ἄλκη (Βλέπε «Μοιρολόγι» ὅπου τὸ λέει Λιόκαλο παιδί). Ἀντίθετα ὁ Σολωμὸς τὴν πεντάμορφη ψυχὴ τῆς λέει φεγγαροντυμένη (Κρητικὸς) καθὼς καὶ τὴ νεράϊδα (Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι).

λγ' στροφή

Μιλᾶς με τὸν ἀητὸ καὶ με τὸν πελεκᾶνο,
ρουφᾶς τῆ μουσικῆ τοῦ κόσμου στάλα
[στάλα,
βλέπεις τὰ μακρινά, τὰ γύρω καὶ τὰπάνω,
τ' ἀπέραντα καὶ τὰπιαστα καὶ τὰ μεγάλα
ἀνταποκρίνεσαι με κάθε ἀεροπλάνο,
με ἀχτίδες, με φτερά, με τὴν παγκόσμια
[σκάλα.
Κι ἐμεῖς γυρνᾶ στη γῆ, δαρμέν' ἀπὸ μιὰ
[λύπη,
ἀκούσαμε τῆς γῆς τὸ μέγα καρδιοχτύπι.

«Τὸ φῶς χίλια σοῦ σπέρνει μάτια, κάνει δηλαδὴ ὄρατὰ τὰ ἄπειρα ἀντικείμενα καὶ σοῦ παρέχει ἔτσι τὴ δυνατότητα νὰ τὰ βλέπεις καὶ νὰ τὰγκαλιάζεις με τὶς ματιές σου. Παραδείγματα τέτοιων ἀντικειμένων. Τὰ βουνά καὶ τὰ δάση, στὰ δέντρα τὰ ὄμορφα σπίτια (φωλιές) τῶν πουλιῶν, καὶ αὐτὶς πολιτεῖες (χώρες) τὰ ὄμορφα σπίτια (παλάτια) τῶν ἀνθρώπων, στάνοιχτὰ τοῦ πελάγου καὶ στὰ λιμάνια τὰ καράβια.

Τὴ νύχτα πάλι τὸ φεγγαρήσιο φῶς δὲν ἀφήνει νὰ τριγυρίζουν τὰ κακὰ πνεύματα, παρὰ δημιουργεῖ τὴ μαγικὴ ἐκείνη ἀτμόσφαιρα ὅπου μόνο τὰ ὠραῖα ξωτικά (πεντάμορφες νεράιδες) ἔρχονται ἀπὸ τὰ οὐράνια καβαλλικεύοντας τὶς ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ γιὰ νὰ σὲ ὑπερετήσουν (νὰ σὲ δουλέψουν). Ἡ γειτονικὴ λεύκα φαντάζει στὴ φεγγαρόλουστη νύχτα σὰ νὰ φυτρῶνει χέρια (μεταμορφῶνει τὰ κλαδιά τῆς σὲ χέρια) καὶ σοῦ τὰπλώνει γιὰ νὰ σὲ χαιρετίσει. Τὰ κυπαρίσσια με τὸ ἀνάλαφρο θρόϊσμά τους σὲ νανουρίζουν γιὰ νὰ γλυκοκοιμηθῆς». Ἐδῶ ἔχουμε τὴν καλὴ ὄψη τῆς φύσης γύρω στὴ Φοινικιά, ὅπως τὴ βλέπουν τὰ λουλουδάκια—ποιητῆς—τὴ νύχτα με τὸ φεγγάρι. Κι' ἐξακολουθεῖ νὰ τονίζει τὰ κατορθώματα τῆς Φοινικιάς με τὴ δύναμη ποῦ τῆς δίνει τὸ (ἡλιακὸ) φῶς.

«Τὰ πουλιά (ὁ ἀητὸς κι ὁ πελεκᾶνος) πετοῦν γύρω σου καὶ τὰ βλέπεις καὶ ἀκοῦς τὴ φωνὴ τους, ἐπικοινωνεῖς μ' αὐτὰ (μιλεῖς τῆ δικὴ σου γλῶσσα), ἀκοῦς (ρουφᾶς) τὴ μουσικὴ τοῦ κόσμου ξανά—ἐναν ἤχο (στάλα στάλα), βλέπεις τὰ μακρινά, τὰ γύρω καὶ τὰπάνω (δηλ. τὰ πάντα), βλέπεις ἀκόμα τὰπέραντα, τὰπιαστα καὶ τὰ μεγάλα». Ἐρχεσαι σ' ἀνταπόκριση καὶ ἐπικοινωνεῖς με κάθε τι ποῦ πλαγιέται στὸν ἀέρα (ἀεροπλάνο), εἴτε ἀχτίδες εἶν' αὐτὰ εἴτε πετούμενα, πουλιά ἢ ἔντομα (φτερά), καὶ γενικά με τὴν παγκόσμια σκάλα δηλ. με ὅ,τι συνδέει τὴ γῆ με τοὺς οὐρανούς». Πρέπει ἐδῶ νὰ προσέξουμε τὴ σημασία ποῦ δίνει ὁ ποιητῆς στὴν ὄραση.

«Κατορθῶνεις νὰ βλέπεις, δοκιμάζεις τὴ χαρὰ, νὰ βλέπεις τὰ μακρινά τὰ γύρω

καὶ τ' ἀπάνω, τ' ἀπέραντα καὶ τὰπιαστα καὶ τὰ μεγάλα».

Αὐτὸ τὸ κατορθῶνει ἡ Φοινικιά ὄχι μόνο ἐπειδὴ τὸ φῶς τῆς χαρίζει τὴν ὄρατότητα τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ εἶναι ψηλὴ καὶ ὑπερέχει ἀπάνω ἀπ' ὅλα τὰ φυτὰ τοῦ κήπου. Ἄς θυμηθοῦμε τὴν ἀπαρχὴ τοῦ ὕμνου.

ᾠ, πῶς ὑψώνεται στὸν ἥλιο τὸ κορμὶ σου!

17. Ἄλλ' ἀπέναντι τῆς Φοινικιάς τί εἶναι τὰ λουλουδάκια. Δαρμένα ἀπὸ μιὰ μεγάλη λύπη, ταπεινά γυρμένα πρὸς τὴ γῆ. Ὅπως στὶς στροφές ζ'—θ' γίνεται ἡ σύγκριση ἀνάμεσα στ' ἄνθη τοῦ κήπου καὶ στὰ λουλουδάκια, ἔτσι καὶ στὶς στροφές ποῦ ἀκολουθοῦν συγκρίνεται ἡ Φοινικιά με τὰ λουλουδάκια. Ἡ σύγκριση ἀρχίζει ἀπὸ τὴ στροφή λγ'.

Ἡ Φοινικιά ἀνταποκρίνεται με κάθε ἀεροπλάνο καὶ βλέπει τὰ μεγάλα καὶ τὰπέραντα, τὰ λουλουδάκια ὅμως εἶναι γυρνᾶ πρὸς τὴ γῆ, ἐκείνη εἶναι χαρούμενη, αὐτὰ λυπημένα, ἐκείνη ἀκούει τὴ μουσικὴ ὅλου τοῦ κόσμου, αὐτὰ ἀκούσανε τῆς γῆς τὸ μέγα καρδιοχτύπι.

λδ' στροφή

Ἀκούσαμε τῆς γῆς τὸ μέγα καρδιοχτύπι, νέο τραγούδι ἀφάνταστο ποῦ δὲν εἰπώθη. Ἦχος, ποῦ τίποτ' ἀπὸ μέσα του δὲ λείπει. Μέσα του ρυάζεται ἄγγελος ποῦ κεραυνοῦν
[νώθη,
κι ὄλοι γλυκανασαίνουνε τὰπρίλη οἱ κήποι. Κρυφοὶ ἀναπάντεχοι μέσα του κλαῖνε πό-
[θοι
καὶ τρίζει μιὰ φωτιὰ ποῦ κόσμους θὰ χαλάει. Κάτι ποῦ μένει ἀξήγητο καὶ σὲ περνάει!

Ποιὸ εἶναι ἄραγε τὸ νέο ἀφάνταστο τραγούδι ποῦ εἶναι τὸ καρδιοχτύπι τῆς γῆς, ποῦ δὲν ἔχει εἰπώθη καὶ ποῦ ξεπερνᾶει τὴν ἴδια τὴ Φοινικιά; «Ἄν εἴμαστε μεῖς λένε τὰ λουλουδάκια, λυπημένα καὶ γυρμένα στὴ γῆ, ὅμως ἐνώσαμε τὸ νέο τραγούδι ποῦ σὲ περνάει ἐξένα». Ἄν ἡ Φοινικιά ἀντιπροσωπεύει τὴ φύση, τὰ λουλουδάκια ἀντιπροσωπεύουν τὴ συνείδηση τῆς φύσης, ὅπως εἶδαμε στὶς στροφές ζ'—θ', ιγ'. Ἡ Φοινικιά βλέπει, ἀκούει, χαίρεται, αἰσθάνεται, δὲ στοχάζεται. Γι' αὐτὸ δὲ μπορεῖ νὰ νιώσει τὸ μυστηριακὸ τραγούδι ποῦ ἀκούσανε τὸ στοχαστικὰ λουλουδάκια, μὰ ποῦ δὲ μποροῦνε κι αὐτὰ νὰ τὸ ἐξηγήσουν (ἀξήγητο). Τὸ τραγούδι αὐτὸ εἶναι μιὰ σύνθεση ἀπὸ ὅλους τοὺς ἤχους—τίποτ' ἀπὸ μέσα του δὲ λείπει, ἀκόμη καὶ τὸ ρυθμικὸ τοῦ σατανᾶ (ἄγγελος ποῦ κεραυνώθη) σμίγει με τοὺς γλυκοὺς ἀνασασμούς τῆς ἀνοιχτῆς (τ' ἀπρίλη κήποι).

Μέσα στὸ τραγούδι αὐτὸ ἀκούεται καὶ

ὁ θρῆνος τῶν κρυφῶν κι ἀναπάντεχων πόθων, ποῦ ζητοῦν ἀλλὰ δὲ μποροῦν νὰ πραγματοποιηθοῦν, ἀκούεται ἀκόμη καὶ τὸ ὑπόκωφο τρίξιμο μιᾶς μεγάλης φωτιᾶς ποῦ θὰ χαλάει κόσμους (γιὰ νὰ ξαναγίνονται καινούργιοι).

Ποιὸ εἶναι λοιπὸν αὐτὸ τὸ κάτι ποῦ ὑπάρχει μέσα στὸ τραγούδι αὐτὸ ποῦ μένει ἀνεξήγητο καὶ ξεπερνᾶει τὴ Φοινικιά; Δὲν εἶναι βέβαια τίποτ' ἄλλο παρὰ ἐκεῖνο ποῦ νιώθει ὁ στοχαστικὸς ποιητῆς ὅταν εὐρεθῆ ἕνα ἀπόβροχο μέσα σ' ἕναν κήπο ὅπου ὀργιάζει ἡ βλάστηση καὶ ἡ κίνηση.

Εἶναι τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς, ποῦ ὅσο κι ἂν τὸ μελέτησαν οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ἐπιστήμονες, δὲ μπόρεσαν ἀκόμη νὰ τὸ ἐξιδιαιλύνουν καὶ νὰ τὸ ἐξηγήσουν.

Ἡ τέχνη προσπάθησε νὰ ἐξηγήσῃ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς με τὸ δικὸ της τρόπο, πλάθοντας καὶ δημιουργώντας κι αὐτὴ καλλιτεχνικὰ πλάσματα ὅπως ἡ φύση δημιουργεῖ τὰ ζωντανὰ ὄντα. Ὅσοι τεχνίτες

ἐνώσαν κι αἰσθάνθηκαν τὸ καρδιοχτύπι τῆς γῆς, μπόρεσαν νὰ δημιουργήσουν ἔργα καὶ μ' αὐτὰ μᾶς μεταδίνουν μερικὸς ἤχους ἀπὸ τὸ τραγούδι τῆς γῆς. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ ὁ ποιητῆς μοιάζει με τὰ στοχαστικὰ λουλουδάκια.

Πόσα πράματα, πόσα μυστικά δὲν κλείνει ἡ ζωὴ. Ἐχει μέσα τῆς τὸν ἔρωτα (πόθοι) ποῦ δημιουργεῖ καὶ τὸ θάνατο (φωτιὰ) ποῦ καταστρέφει.

Αἰώνια ἀντίθεση. Σύνθεση ἀπὸ ὅλους τοὺς ἤχους—ἀγγελικὴ καὶ σατανικὴ φωνὴ μαζί. Γλύκα (γλυκανασαίνουνε) καὶ πίκρα (κλαῖνε πόθοι). Ἐνα εἶναι βέβαιο. Ἡ ζωὴ δὲν ἐνδιαφέρεται τόσο γιὰ τὴν ἀτομικὴ ὑπαρξῆ, ὅσο γιὰ τὴν διαιώνιση τῶν εἰδῶν. Γι' αὐτὸ, ὅσο κι ἂν ἡ Φοινικιά εἶναι τὸ ὑπέροχο ἀτομικὸ δημιούργημα τῆς φύσης, ἡ ζωὴ ἔχει σκοπὸ ἀνώτερο ἀπ' αὐτὴν, τὸ τραγούδι τῆς τὴν ξεπερνᾶει τὴ Φοινικιά.

(Ἔχει Συνέχεια)

ΒΑΣ. ΔΕΔΟΥΣΗΣ

ΑΠ' ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΑΣ

ΤΗΣ ΞΕΝΗΤΕΙΑΣ

Α

Βουλιούμι μινιά, βουλιούμι δυο, βουλιούμι τρεῖς
[κι πέντι
βουλιούμι νὰ ξινιφιτῶ πολὺ μακρυὰ στὰ ξένα. Κι' ὅσα βουνά κι' ἂν ἰδιαβῶ ὅλα τὰ παραγγέλνω:
—βουνά μ' νὰ μὴ χεϊμάσιτι, κάμποι μ' μὴν παχ-
[νιστήτι
κι σεις κρύες βρυσούλις μου νὰ μὴν κρουσταλ-
[λιαστήτι,
ὄσπου νὰ πάου κι νὰ ρθῶ κι πίσου νὰ γυρίσου. Βρίσκου τὰ χιόνια στὰ βουνά τὰ κρουσταλλα
[στοὺς κάμπους
κι πίσου πίσου γύρισσα, πίσου στὰ ξένα πῆγα. Κι κάμνου ξένις ἀδιρφές, ξένις κι παραμάνις
ξένις μὴ πλέν' τὰ ρούχα μου, ξένις κι τὰ λι-
[ρά μου.
Τὰ πλένουν μινιά τὰ πλένουν δυο τὰ πλένουν
[τρεῖς κι πέντι
κι ἀποὺ τις πέντι κι μπρουστά μ' τὰ ρίχνουν
[στοὺ σουκάκι,
—Πάρι ξένη μ' τὰ ρούχα σου, πάρι κι τὰ λιρά
[σου
νὰ πᾶς ξένη μ' στοὺν τόπου σου, στὴν ἔρημη
[Πατρίδα
οἱ καρτιρεῖ ἡ μάννα σου οἱ δόλιους οἱ κυρῆς
[σου.

Β

Χινόπουρι κι' ἂν τάρχισι, πικρὴ χινόπουρι
μαραίνεις τὰ χουρτάργια. Πέφτουν τὰ φύλλα πράσινα, πέφτουν κι μα-
[ραγγιάζου
χουρίζεις μάννις μὴ πιδγια κι τὰ πιδγια ποῦ
[μάννις
χουρίζεις κι' ἕνα ἀντρώγουου τοῦ πουλαγαῖ-
[πημένου
πῶς ἀγαπιοῦνταν ζουντανοὶ ἔτσι κι πιθαμένοι. Π' ἀγάλια—γῶλια ζμπορίζαν κι ταπεινά γι-
[λοῦσαν:
—«καλὰ κρατχιάς μ' ἀγάπη μου, νὰ μὴν ξηκου-
[ριστοῦμι
ἴσους κι' ἂν ξηκουρίσουμι δὲν ἀνταμόνουμέστι, μογγὶ ἀντὰ στίψη ἡ θάλασσα κι γένη περιβόλι
τότι κουρη μ' νὰ καρτιρᾶς, τότε νὰ πατυχαίνης». Μαζῶνει πέτρις στὴν πουδγια, λιθάργια στοῦ
[μαντήλι
πιτροβουλάει τὴ θάλασσα τὴν πικρουκουματοῦσα:
—«Θάλασσα μ' γιὰ λιγόστιψι, θάλασσα μ' βάρη
[πίσου
γιὰ νὰ πιράσον' ἀντίπερα, πέρα ποῦ τοῦ πουτάμι
γιὰ νὰ πιράσουν τὰ πιδγια νὰ ἔρθουν στὴν πα-
[τρίδα».

ΝΟΣΤΟΣ

Στοῦ πολὺβοου δρόμου τὴν καμπὴ
πέρασε περίφανα κι ὠραῖα
κι ἦτανε στὸ ἄστρο μου μοιραῖα
τῶν βλεμμάτων μας ἡ ἀναλαμπή.

Σφρίγη τὴν donoῦσαν θαλερὰ
ὡς τὴν εἶχε ἡ ἀνοιχτὴ ζωσμένη
κι οἱ αἰσθησιασμοὶ μου οἱ ὑπνωμένοι
τάνυσαν τ' ἀρχαῖα τους φτερά.

Ὅμως με καλοῦσανε μακρυὰ
τὰ ἡρωικά μου πεπρωμένα
κι ἔφυγα ἄργα καὶ λυπημένα
με θλιμμένα βήματα βαρεῖα.

Τώρα στὰ ὄνειρά μου τὰ κρυφὰ
ἔχει θεῖος νόστος ὀριμάσει
κι ὀλονύχτια δίχως νὰ σιγάσῃ
τὸ βαθὺ τῆς βλέμμα ἀναδιφᾶ.

Ἴσως μεταμέλεια περιττὴ
ἔχει τὴ μορφή τῆς τόσο ἀμβλύνει
καὶ μιὰ ὑπογέλαστη ὀδύνη
σὲ ἀμφιβολία με κρατεῖ.

Ἄλλ' ὡς πρὶν τὸν κόρο, ἡ φυγὴ
σάν εὐτυχισμένη ἦρθε λύση
μ' ἔχει ἡ ἔγκαρτέρηση σφραγίσει
καὶ τὴν κάθε σκέψῃ μου ὀδηγεῖ.

ΓΙΩΡΓΟΣ Β. ΤΣΙΤΣΙΜΠΙΚΟΣ.

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΘΡΗΣΚΟΣ

ΤΟΥ Κ. ΦΩΤΗ ΠΡΑΞΙΝΗ

Θυμάμαι πολύ τὸν «Ειδωλόλα-
την» τοῦ Τζακ Λόντον. Μὲ τὸν διά-
βαζε ἡ Στυλιανὴ Πρασίνη, ἡ μάνα
μου. Μ' ἔδινε ταχτικά λεφτά ν' ἀγο-
ράζω βιβλία.

Μὲ τὸν ἔδωκαν σὲ κείνη τῇ μικρῇ ὀμάδα
Διαχείρησης γιὰ βοηθὸ κι' ἐγὼ τὸν ἔκανα φί-
λο, ἀδερφό.

Καλὰ—καλὰ οὔτε αὐτὸ θυμάμαι, ἂν ἐγὼ
ἔγινα φίλος αὐτοῦνοῦ ἢ αὐτὸς δικός μου.

Βγαίναμε ὄξω ἀπ' τὴν ἀποθήκες μας δι-
πλα στὶς στοῖβες τ' ἄχυρα καὶ τὰ χόρτα, στε-
κόμασταν ἀντικρὺ στὴ γῆ τῆς Ἀνατ. Μακε-
δονίας καὶ ταξιδεύαμε.

Κεῖνος ἔβλεπε τ' ἀμπέλια, τὰ σπαρτά, τὰ
πουλιά νὰ πετᾶν καὶ νὰ ζυγιάζονται ἀπὸ πᾶ-
νω μας, τὰ ξυνόμηλα νὰ δένουν στὰ δέντρα,
τ' ἄλογα νὰ γυρνᾶν γύρω στὸς πῆγαδους, νὰ
βγάζουνε νερό, νὰ ποτίζουνε γῆ κι' ζῶα καὶ
θυμόταν τὴ πατρίδα του.

Ἡ Θράκη εἶναι γῆ παλιὰ, παχιά, πλού-
σια, καλοαναθρέφτρα σ' ὅ,τι εἶδους ζωῆ, ἀπ'
τὸ σιτάρι ὡς τὸ σουσάμι, σπόροι ὅλα τὰ εἶδη,
καρποὶ καὶ καρποί.

Κάμπος ἀτελείωτος ὅσο φτάνει ἡ καρδιά
κι' ὁ νοῦς.

Θυμόταν τὰ ζῶα του, τοὺς σκύλους, τὰ
πουλάκια, τὶς κατσίκες, ἀνοίγε τὸ μάτι του,
παίζαν τὰ ρουθούνια του κι' ἡ ψυχὴ του ἔ-
φρευγε.

Ἐβλεπε ἐκστατικά, βυθιζόταν στὰ μάκρη
καὶ σιωποῦσε.

Στὰ μέρη αὐτὰ τὰ καλοκαίρια δὲ χωρί-
ζονται, τὰ πέρνουν τὰ ὄνειρα, δένουν μαζὺ
τοὺς καὶ γίνονται ἕνα:

Τὸν ἔλεγαν Νουρὶ Κεχαγιά. Παλληκῆροι
εἰκοσιδύο χρονῶ, Τουρκὶ ἀπ' τὴ Θράκη, μέ-
τριο, δεμένο, προσεχτικό. Ἐνας νοικοκύρης
τετράγωνος.

Γυρνούσαμε κι' βλέπαμε μαζὺ κάτω μας,
ἔδῶ στὰ πόδια μας, τὴ γραμμὴ τοῦ τραίνου
ποὺ κινούσε γιὰ τὴ Θράκη, πέρα τοὺς λόφους,
μονάχα ἀμπέλια καὶ δέντρα, τοὺς πέρναμε
ὅ,τι στιγμὴ μὲ τ' ἄλογα, ἀριστερὰ τοὺς Φι-
λίππους—χαλάσματα ἀρχαῖα καὶ ἀλληγορία,
ἴσια στὸ βάθος τὰ ἄλλα βοινά, γραμμὲς χα-
μηλές, πίσω ἡ Καβάλλα καὶ τὸ Αἰγαῖο καὶ
δεξιὰ τὸ Παγγαῖο.

Τόποι καὶ τόποι...

Χώματα γνώριμα. Ἀνθρώποι, ζῶα, λόφοι,
κάμπου, νερά...

Ἡ πατρίδα.

Πέρναμε τὴ γῆ, πατοῦσαμε τοὺς λόφους
ποὺ ὄριζαν νότια κάθε μέρα μὲ τὸ Νουρὶ.

Ἀκολουθοῦσαμε ἄκρες καλλιερρημένης

γῆς—ἀμπέλια, ἄγροϊ—γραμμὲς στενές, ποὺ
σημάδευαν ἄνθρωποι μοναχοί, χαμένοι ἀπ'
αὐτὸ τὸ κόσμο, ξωμάχηδες καὶ καλλιερρητές,
ποίημα καὶ συνοδοὶ τους. Σκύλοι ἄγριοι ἀπ'
ἔξω—ἔξω, ἀγαθοὶ καὶ πολιτισμένοι.

Ἀφίναμε τὰ ζῶα μας στὸ πρῶτο βίο τους,
χαλινὰ ἀνοιχτά, ἐλεύθερα, βηματισμοὶ ἡμεροὶ
καὶ ἥσυχου, νὰ πορεύονται.

Πέρναμε καὶ δρόμους. Γραμμὲς χαραγμέ-
νες μὲς τὰ χωράφια καὶ τ' ἀμπέλια, ἀπάνω
στοὺς λόφους, ἀγαθὰ περάσματα ἀραμπά-
δων, δρομολόγια γαλήνης π' ἀκολουθοῦσαν
βοδάμαξες σὲ σχέδια πανάρχαια, σοῦστες μι-
κρὲς πολυχρωμες καὶ μόνιππα.

Ἦτανε καρδόδρομοι ὀμαλοὶ καὶ καρδόδρο-
σοὶ ἀνώμαλοι.

Οἱ δρόμοι αὐτοὶ σὲ πολὺ λίγο παλιὸ και-
ρὸ ἦτανε γῆ καλλιερρησιμη.

Ἔτσι ἦταν καὶ μὲς τοὺς κινδύνους.

Ἀνάμεσά τους πετιούνταν παλιὰ πηγά-
δια, τρύπες φαρδεῖες, διάφορες φλέβες νεροῦ,
διαφεντεμένες ποὺ τὸ νερό τους ἀνέβαινε ὡς
τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς καὶ πότιζε.

Περιοιημένα πηγάδια, φροτωμένα σκε-
πάσματα μὲ καινούριογαγορασμένες τουλοῦ-
μπες ἢ μὲ παλιὲς μισοχαλασμένες ποὺ μᾶς
τυραννοῦσαν καὶ μᾶς ἴδρωναν γιὰ ν' ἀνεβά-
σουν λίγο νερό.

Ἦτανε καὶ πολλὰ ἀφημένα, ἀνοιχτά, χω-
ρὶς σκεπάσματα στὴ μέση τῶν δρόμων ἢ στὶς
ἄκρες, ἀπάνω σ' ἕνα μοναχὸ μονοπάτι.

Σ' αὐτὰ τὰ μέρη σταματοῦσαμε ταχτικά τ'
ἄλογα.

Κατεβαίναμε κοντὰ σὲ τουλοῦμπες, καθί-
ζαμε στὰ τοράκια τῶν πηγαδιῶν καὶ τραβού-
σαμε νερό γιὰ μᾶς καὶ τὰ ζῶα.

Ὁ Νουρὶ μὲ τῶπε ὅπ' τὴ πρώτη ὥρα.

—Σ' αὐτὰ τὰ μέρη θέλει προσοχή. Νὰ
βηματίζης σιγὰ τὴ μέρα, τὴ νύχτα νὰ μὴν
ἔρχεσαι καθόλου. Τὸ μέρος κατὰπίνει.

Δὲ τὸν ἄκουσα ποτέ.

Μ' ἔπερνε ὁ ἀέρας τῆς ἔσοχῆς. τὰ χρώμα-
τα τοῦ κάμπου, οἱ φωνές, τὰ τοπαῖα κι' ἄ-
νοιγα.

Ἀνοίγαμε μὲ τὸ Νουρὶ, σπιρουνιάζαμε ἄ-
λύπητα, καθηφορίζαμε, ἀνηφορίζαμε, στρίβα-
με, χανόμεσταν.

Δέροναμε ὅλο τὸ τόπο.

Ὁ Νουρὶ πετοῦσε. Στεκόταν δίπλα μου,
χωρὶς οὔτε ἕνα χιλιοστὸ πίσω.

Μιὰν ἀύγη πήραμε ἕνα ἄγνωστο δρόμο.
Διεύθυνση σηματοδεμένη ἀπὸ ἀραμπάδες, ἄλλη.
Πολὺ μακρινή.

Δρόμος ὀλότελα ἄγνωστος ἕνα εὔρημα νέο,
μεθῦσι.

Ἡ γραμμὴ ἀπὸ μακρὰ ἀνέβαινε, γύριζε,

ἴσιωνε, ξανὰ τὰ ἴδια κι' ὕστερα βουτοῦσε πο-
λὺ μακρὰ στὰ ἄσπρα καὶ στὰ κόκκινα ἐνὸς
χωριοῦ.

—Πᾶμε Νουρὶ;

—Πᾶμε.

Ἀνοιξαμε. Ἀέρας.

Ὁ δρόμος σὴν τοὺς ἄλλους. Λάκοι, λίγες
λάσπες, πηγάδια.

Τρέχαμε, πηδούσαμε καὶ παραμερίζαμε.
Σοφὰ τὰ ζῶα.

Σὲ μιὰ καμπὴ παραμερήσαμε γρήγορα ἕνα
πηγάδι, σὲ λίγα μέτρα ἄλλο κι' ἄλλο.

Τὸ νέο πηγάδι φάνηκε ἀπάνω, δὲ τῶ-
περνε καθόλου ἢ στροφὴ τ' ἀλόγου ποὺ ἔτρε-
χε σ' ὄλη τὴν ἀντοχὴ του.

Ἐξῆ μέτρα μπροστὰ φάνηκε τὸ βάθος,
τρύπα φαρδεῖα τρία μὲ τρία.

Ἰδρωσα. Ὁ Νουρὶ τῶδε προτοῦ φωνάξω.
Ὁ Τοῦρκος δὲ τᾶχασε.

Σπληροῦνιασε αἵματηρὰ τὸ ζῶο του καὶ
χύμηξε.

—Τσαμποῦχ κιζιμ (γρήγορα κορίτσι μου),
τὸν ἄκουσα νὰ λέγη στ' ἄλογό του.

Ἔπεσε ἀπάνω στὸ λαιμὸ τ' ἀλόγου μου μὲ
μανιασμένη φόρα.

Τ' ἄλογό μου ἔστριψε λίγο δεξιὰ, ὅσο χρει-
άστηκε νὰ περάσῃ τὸ μαῦρο κύκλο ἄκρη—
ἄκρη. Ἐννοιωσα τ' ἀκρινὸ ἀριστερὸ πόδι τοῦ
ζῶου ν' ἀστράφτη πρῶτα λίγο στὶς πέτρες
τοῦ γύρου τοῦ πηγαδιοῦ σύριζα—σύριζα σι'
ἀχῆλι κι' ὕστερα στὸν ἀέρα.

Σταμάτησα μὲς τὰ κλήματα ἐνὸς ἀμπε-
λιοῦ. Γύρισα σὲ λίγο ἕνα γύρω τὸ βλέμμα
κι' εἶδα τὸ Τοῦρκο. Εἶχε πεταχτεῖ ἀπ' τ' ἄ-
λογό του καὶ κοιτόνταν μὲς τ' αἰλάκι τοῦ
δρόμου.

Τὸν βρῆκα ἔτσι, νὰ βαστᾶ τὸ δ-ξί του
πόδι ποὺ εἶχε πάθει ἕνα λαφρὸν κάταγμα.

Μὲ ρώτησε μόλις τὸν πλησίασα, τούρκικα.

—Ἐπαθες τίποτα;

—Ὁχι, τ' ἀπάντησα.

Πονοῦσε μὰ δὲ τῶδειχνε. Τὸν ἔβλεπα καὶ
δὲ μιλοῦσα. Ἡ τρομάρα μου βαστοῦσε ἄ-
κόμα.

Ἐβγάμε μερικὰ λόγια καὶ τὸν ἀνέβασα στ'
ἄλογό μου.

Κίνησα πεζοπορία. Γυρίσαμε πίσω ἀργὰ—
ἀργὰ.

Τ' ἄλλο ἄλογο ἦρθε σὲ λίγο, κατόπι μας.

Κάναμε μεταφορὲς ἄχυρο καὶ χόρτο. Ἦ-
ταν ἡ δουλειά μας αὐτή.

Θὰ κάναμε μιὰ βραδιὰ μιὰ μεγάλη μετα-
φορὰ μὲ ὅλα μας τὰ ζῶα πολὺ μακρινή.

Ἐξήντα μουλάκια ἀπὸ τέσσερις μπάλες σὲ
ὑψόμετρο 1300 μέτρα, ταξιδεῖ σωστὲς δώδεκα
ὄρες.

Τὸ μέρος ἦταν ὀλότελα ἀπάτητο, γῆ σχε-
δὸν ἄγνωστη.

Τὸν βρῆκα νὰ κάθεται ἀπάνω σὲ μιὰ
μπάλα χόρτο καὶ νὰ τρώγῃ. Οἱ δὺὸ σκύλοι

μας ἦταν μπροστὰ του ξαπλωμένοι, λιάζον-
ταν καὶ τὸν συντρόφευαν.

—Μονάχος σου;

—Ναί, μ' ἀπάντησε ἀγαθὰ.

Κάθησα κοντὰ του, τὸν τράταρα τσιγάρο
καὶ τὸν εἶπα γιὰ τὸ καινούργιο ταξίδι.

Τὸν ρώτησα.

—Θάρεις;

—Θάρω.

Πεζοποροῦσαμε κι' ἀνεβαίναμε. Ἦτανε
μῆνας Ἀπριλῆς, ὅτι εἶχε πάει τὸ καλοκαίρι.
Οἱ βραδύες εἶχαν ἡμερέψει, τὸ κρῦο μαξενό-
ταν κι' ἡ πλάση ἄρχισε νὰ δένη νειίτα καὶ
παρηγοριά. Φεγγάριο γεμάτα εἶχαν ἀρχίσει νὰ
γεμίζουν, οὐρανοὶ καθαροί.

Ἐπερναν τὰ ρέμματα μύρα ἀπὸ χίλιους
θάμνους καὶ δέντρα καὶ τύλιζαν τὶς κατω-
φερειὲς τῶν βουνῶν.

Ἡ γῆ ποὺ διαβαίναμε σκέπαζε ἀπὸ χιλιό-
μετρα ὄξω, πεῦκο, ἔλατα πανάρχαια καὶ στὰ
χαμηλὰ καρυδιές καὶ λεπτοκαρυές.

Ἀνηφορίζαμε. Ὁλο βουνά, κορυφές ἀτε-
λείωτες, χαράδρες καὶ ψηλὰ—ψηλὰ χιόνια.

Ἔτσι ἀνεβαίναμε.

Πέρα φαινόταν ὁ Γρανίτης. Ἡ μικρὴ πολι-
τεία τῆς ἔσοχῆς, καὶ δεξιὰ ὁ ἄλλος δρόμος, ἡ
γραμμὴ πρὸς τὸ Βόλκινα. Πατριδες ἀκραίες.

Μέρη παρθένα.

Εἴμασταν μεθυσμένοι. Ἀποροφημένοι ἀπ'
τὴ φύση ἀργήσαμε λίγο νὰ δοῦμε τὴν ἄλλα-
γὴ τῆς γῆς.

Ἡ εὐκολὴ γῆ μᾶς εἶχε ἀφήσει ἀπὸ πολὺ
καὶ μᾶς πῆρε ἡ σκέτη πέτρα.

Μιὰ πέτρα σκληρὴ ἄλλοῦ μόλις ἄσπρη ἄλ-
λοῦ μόλις μελαψή, π' ἀνάμεσά της ἀνέβαιναν
παμπάλαια δέντρα, κορμοὶ ἐλάτων, γιγάντια
σώματα ὀρθοστημένα ἀπ' τὴν ἴδια τὴν ὕλη
τῆς πέτρας. Ἀπὸ στερεότητα καὶ σκληρὰ.

Μᾶς πῆραν ἀκόμα καὶ ἄχοι ἄγνωστοι
ἀπὸ ἄλλα ζῶα, ἄλλα πουλιά.

Τὰ ζῶα γονάτιζαν καθὼς περπατοῦσαν
ἀπάνω σ' αὐτὴ τὴ γῆ, ἔσπαζαν τὰ μπροσινὰ
καὶ ξανὰ ἀνέβαιναν.

Πατοῦσανε κι' ἡ γῆ ἀγρίευε, ὁ τόπος φω-
τιζόταν, ἔλαμπε, σήκωνε μικρὰ—μικρὰ ἀστέ-
ρια. Γλιστροῦσαμε ἀπειλητικά.

Ὁ δρόμος ἐπαναστατοῦσε κάθε στιγμὴ,
ἄστραφτε κι' οἱ κατηφορὲς ρουφοῦσαν μὲς
τὶς γλίστρες, ὅ,τι τοὺς ἐρχόταν ἄψυχο ἢ ζων-
τανό.

Γύρισα καὶ εἶδα τὸ Νουρὶ. Ἀνέβαινε καὶ
κατέβαινε ξέγνοιαστος δίπλα μου.

—Βάστα, τοῦ εἶπα, πρόσεχε.

Ἀπάντησε γαλήνια.

—Μὴ φοβᾶσαι.

Πολὺ φοβόμουν.

Ἐνας ἀπ' τὴ συνοδεία ἔφυγε ἀπ' τὴ σέ-
λα, ὕστερα κι' ἄλλος, πολλὰ μουλάκια ἀναπο-
δογύρισαν τὸ φορτίο τους, σκόρπισε ὅλο σχε-
δὸν τ' ἄχυρο, σπάσανε σκοινιά καὶ λουριά
σαμαριῶν.

Ξαναγύρισα στο Τουρκό.

—Νουρί, θά φτάσουμε;

—Θά φτάσουμε.

Τότες τὸν ἔχασα τὸ κόσμο. Ὅταν συνῆρ θα πρωτόδα τὸ Τουρκί.

Ἦμουν μέσ' τὴν ἀγκαλιά του.

—Πιές κονιάκ, με εἶπε. Πιές, δὲν εἶναι τίποτα Φιάνουμε.

Ἐνας ἀπ' τὴ συντροφιά σὲ λίγο με εἶπε.

—Ἀμα γυρίσεις πίσω νὰ κάνης τοῦ Τουρκου τραπέζι. Σὲ εἶχε δίπλα του σὲ ὄλο τὸ δρόμο. Σὲ πῆρε ἀπὸ κοντά του ἀπ' τὴν ὥρα πὸ πατήσαμε τὴ τσακμακόπετρα. Στὴν ὥρα σ' ἀρπάξε ἀπ' τὴ σέλα σὲ στερέωσε ἀπάνω του καὶ δὲ κύλησες...

Εἶχα γλυτώσει παρὰ τρεῖς.

Κοίταζα τὸ Τουρκό καὶ δὲ τὸν χόρταινα. Ἦταν δεύτερη φορὰ πὸ με ἔσωσε.

Τὸν ἀγαποῦσα.

... Χώρισα μαζί του ἐκεῖνο τὸ μῆνα.

Τὸν ἀνέβασα ἓνα πρωῖ με τοὺς ἄλλους Τουρκους, πὸ εἶχα, στὰ τέσσερα κάρρα τῆς ομάδας μας, τοὺς ἔδωκα ἐφόδια γιὰ πολλὲς μέρες καὶ τοὺς ἀποχαιρέτισα.

Ὁ δρόμος ἔ' δικὸς του τραβοῦσε ἀλλοῦ.

Γιὰ τὴ Θράκη, στὴ γῆ τῆς πατρίδας του, στὰ παιδιὰ, στὰ ζῶα...

Καὶ κείνο τὸ καλοκαῖρι κί' ὁ πρῶτος χειμῶνας τοῦ πολέμου εἶχε περάσει.

Στὴ γῆ τοῦ βορεινοῦ Αἰγαίου ἔφτασαν ἀποικοί.

Ἡ πρώτη γαλήνη ἔφυγε. Ἐμεῖς ὅμως μέναμε.

Εἶναι ἀσύχαστη ἡ γνωριμία με τὰ νερά μας, ἔρωτας.

Εἶναι τὸ αἶμα, ἡ ζωὴ ὄλου αὐτοῦ τοῦ μέρους.

Μπροστὰ ἀνοίγει κάθα πρωῖ, μέρα καὶ νύχτα, τ' ἀτελείωτο πέλαγο καὶ τὰ ἱριανταφυλλιά καράβια τοῦ Ἄθω, τῆς Θάσος, τῆς Θασοπούλας, τῆς Σαμοθράκης.

Κινὰν μ' ἀνοιχτὰ πανιά νὰ διαβοῦν τοὺς γαλανοὺς δρίζοντες, τὸ αἰώνιο ταξεῖδι τῶν νησιῶν τοῦ Αἰγαίου.

Νερά καὶ γῆ δικὰ μας, ἱστορία, θρυλοί, τραγοῦδια, ὄνοματα.

Μπαίνανε τοῦτα ἀνάμεσα καὶ μέρωναν τὰ βάσανα, τὴ δύσκολη ζωὴ.

Μᾶς βρήκανε πολλοὺς τὰ χῶματα αὐτὰ τὰ τέλη τοῦ πρώτου χειμῶνα.

Ἦμουν στὴ κουζίνα μας καὶ διάβαζα τὸ μεγάλο ἀνήψι μου. Εἶχαμε ἀνάγνωση, γραφὴ κάθα πρωῖ, ἀριθμητικὴ κί' ἱστορία.

Ξαπλώσαμε πρόσωπο με πρόσωπο με τὸ Δημήτρη καὶ κίναμε τὴ προπαίδια —ἐξ—ἐξ, ἐξ—ἐφτά—σὸν ἀκουσα ἓνα ἄλλο ἀνήψι μου, τὸ Δημήτρη τ' ἄλλου ἀδερφοῦ μου, νὰ φωνάζη τὴ μάννα μου.

—Γιαγιά—γιαγιά, ἓνας μπάρομπας ζητᾷ τὸ θεῖο.

Σηκώθηκα καὶ βγήκα.

Μπροστὰ μου βρισκόταν τὸ Τουρκί τοῦ Πολέμου. Ὁ Νουρί.

Φοροῦσε καλπάκι, στολὴ χωρικὴ τῆς πατρίδας του; τῶν χωρικῶν τῆς Θράκης καὶ τσαρούχια.

Ἔσερνε ἓνα γαϊδουράκι φορτωμένο, ἀπὸ δῶ κί' ἀπὸ κεί, δυὸ κοφινάκια. Μ' ἔσφιξε τὸ χέρι καὶ τὸ μούτρο του πῆρε ὅλη τὴ λαχτάρα, τὸ φῶς τῆς ἀνθρώπινης ἀγάπης.

Ἡ γλώσσα του ἔδεσε κί' ἔννοιωσα ὅλη τὴ χαρὰ του. πὸ με ἔβλεπε.

Τὸν πῆρα μέσα καὶ κάτσαμε στὸ τριντέρι. Τότες ἀρχισα νὰ τὸν ρωτῶ καὶ νὰ με ρωτᾷ.

Εἶχε περάσει ἓνας χρόνος. Τί εἶδους ἄραγε ζωὴ νὰ κύλησι!

Τὰ δυὸ ἀγόρια μας εἶχανε πιαστεῖ στὴ ποδιά τῆς μάννας μου κί' ὁ μεγάλος τὴ ρωτοῦσε κρυφὰ—κρυφὰ.

—Γιαγιά—γιαγιά, τί καπέλο εἶναι αὐτὸ πὸν φορᾷ; Τί καπέλο;

Ὁ Νουρί με ἐξήγησε τὸ ταξεῖδι του.

—Πήγαμε ὡς τὸ Πόρτο—Λάγο με τὰ ζῶα μας κί' ἀλλάξαμε με λάδι κί' ἔληξες ροβίθια καὶ φασόλια. Πῆρα καὶ γὼ τὸ γαϊδουράκι κί' ἦρθα ὡς ἐδῶ νὰ σε δῶ.

Ἡ μάννα μου τὸν ἔφερε ἀπείραχτο σαποῦνι καὶ πετσέτα.

Κατόπι καπνὸ. Κί' ὕστερα γλυκὸ με λίγο ρακί.

Πλύθηκε, τὸν τρατάραμε καὶ καπνίζαμε. Δὲ χορταίναμε νὰ βλεπόμαστε καὶ νὰ διηγώμαστε.

Σηκώθη σ' ἀρκετὴ ὥρα καὶ κατέβασε τὰ δυὸ κοφινάκια ἀπ' τὸ ζῶο του.

Τᾶφερε μέσα καὶ με εἶπε.

—Τὰ στέλνει ὁ πατέρας μου με πολλὰ—πολλὰ σελάμα (χαιρέτισματα).

Τὸν μάλλωσα γι' αὐτὰ καὶ τὸ μεγάλο του ταξεῖδι.

Τὸν μάλλωσα κί' αὐτὸς λυπήθηκε. Ἐρριξε τὰ μάτια στὰ πλινάκια τῆς κουζίνας μας καὶ μελαγχόλησε. Τὸ πρόσωπό του πῆρε πίκρα.

Ξαναμονιάσαμε σὲ λίγο καὶ μιλήσαμε.

Θυμηθήκαμε τὴ παλιὰ ζωὴ καὶ με ρώτησε τί ἔγινε ἀπὸ τότε π' ἀνέβηκε στὸ κάρρο καὶ ἔφυγε.

Εἶπαμε πολλὰ λόγια ἀγάπης ἀληθινῆς καὶ φιλίας.

Πλησίαζε καμιά ὥρα πρὶν ἀπ' τὸ μεσημέρι ὅταν αὐτὸς σηκώθηκε καὶ τραβήξε τὸ γαϊδοῦρι του.

Ἡ μάννα τὸν παρακαλοῦσε νὰ μὴ φύγη.

Τ' ἀνήψια μου τὸν τριγύρισαν, τὸν ἐπίασαν ἀπ' τὰ καφέ στιβάλια καὶ τὸν παρακαλοῦσαν.

Ἄπ' τὰ πολλὰ ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ πῆγαινε τὸ γαϊδοῦρι στὸ χῶνι καὶ τὸ μεσημέρι θαρχόταν.

Δὲ τὸν καλοχαιρέτησα. Τὸν εἶδα μονάχα

ΑΠ' ΤΙΣ ΦΩΤΕΙΝΕΣ ΘΥΕΛΛΕΣ

Τῶνειρό μου τὸ μεγάλο τῶπνιξαν οἱ ἱεροξεταστὲς ντυμένοι τὴν τῆβενο τοῦ μίσους.

Στὴ φυλακὴ τῆς ἀνίας μου γυμνὸς πλέον ἀπ' ὄνειρα βλέπω ἀπ' τὴν κλειδαρότρυπα τῆς δυστυχίας μου τὸ δικό του τὸ φῶς πὸ στὴν κρινόλευκη γαλήνη στεφανῶνει τὴ νίκη Σου στὴ Ζωή!

Πῆρα μιὰ δέση φῶς ἀπὸ τὰ μάτια Σου καὶ στόλισα τὸν πόνο μου κί' ἔγινε σιμά Σου πὸ ἀνθρώπινος κί' εἶπα νάρθηξ μαζί μου.

Τῆς ἀνάμνησης ἡ οἰμωγὴ ἱριδῶνει τὸν ἴσκιό τῆς θλίψης μου· Σιωπῆ! Ζῶ με τὸν ἑαυτό σου, καὶ με τὴ μνήμη σου. Ξεσηκωμένη ἀπὸ πανάρχαια σοκκάκια πὸ δίναμε τὸ χέρι στοὺς ἀνθρώπους καὶ περνοῦσαμε πλάι ἀπὸ τὴ δυστυχία καὶ τὴν ἱστορία τους πὸ ἦταν ἡ ἴδια στὴ Ζωή τους: Σιωπηλὴ καὶ περήφανη.

Ἄπλά με κύτταξες. Βυθιστηκα στὴ σκέψη σου σὰ νὰ ἦτανε δική μου καὶ φωτεινὰ κυκλάμινα συνέλαβα νὰ ὑψώνονται ἀνάμεσα ἀπὸ τῶραμα τῆς Ζωῆς. Πνοὴ δημιουργικὴ γοητεύεις τῆς σιωπῆς τὰ σήμαντρα κί' ἀφυπνίζεις τὸ Σύμπαν. Σάκολουθῶ χωρὶς νὰ με σκέπτεσαι καὶ σὲ σκέπτομαι χωρὶς ποτὲ νὰ τὸ μάθης. Εἶσα ἡ οὐσία μου.

ΤΑΚΗΣ Π. ΓΚΟΣΙΟΠΟΥΛΟΣ

ν' ἀνβάξη τὰ δυὸ ἀγόρια μας ἀπάνω στὸ γαϊδοῦρι καὶ νὰ τραβᾷ.

Ἔτσι τὸν ἄφησα καὶ μῆκα μέσα.

Ἄνοιξα τὰ κοφινάκια κί' εἶδα τοῦ κόσμου τὶς θροφές. Τυρί, βούτυρο, ἀγά, ψωμί, ἀλεύρι, ὄσπρια.

Δὲ τᾶχα καλοξεκαλίσει τὰ πράγματα ὅταν ἀναμμένος πῆξε ὁ μεγάλος Δημήτρη μας.

—Τρέχα θεῖο, σὲ γέλασε ὁ Νουρί. Μὲ εἶπε νὰ μὴ τὸν περιμένης τὸ μεσημέρι γιὰτί πρέπει νὰ πάη στὸ Πόρτο—Λάγο, τὸν περιμένουν οἱ δικοί του.

Καβάλλα Πόρτο—Λάγο εἶναι κοντὰ τριάντα πέντε χιλιόμετρα.

Περάτησε πεζὴ τὸ Τουρκί ἑβδομήντα χιλιόμετρα ἀκολουθώντας τὸ δρόμο τῆς φιλίας καὶ τῆς ἀγάπης.

Κί' ἦτανε ἓνας ἀλλόθρησκος, ἓνας Τοῦρκος, ἓνας μεμέτης, ἓνας μωαμεθανός...

ΦΩΤΗΣ Δ. ΠΡΑΣΙΝΗΣ

ΝΑ ΛΗΣΜΟΝΟΥΣΑ

Ἄνταν τὸ γκριζο λούζομαι νερὸ τῆς λησμονιάς ἀπὸ τὸ μπλάβο ὠκεανὸ τῆς μακρυνῆς ματιᾶς σου θαρρεῖς πῶς ἐκεῖ μέσα σου ἀφίνω τῆς νυχτιάς τὸ πονεμένο φίλημα πὸ πότισε ἡ σκιά σου.

Ἄν νᾶτανε νὰ φύτρωνα μέσα στὰ δυὸ σου χέρια τὰ γέλια τὰ χαμόγελα καὶ τὶς ξανθὲς ἀφῆς νὰ σ' ἔδιωχνα μακρύτερα σὲ δυὸ τοῦ ἡλίου ἀπὸ τὰ σπλάτια ἰστέρια ὅταν ἀπὸ τὰ σύννεφα γκρεμίζοντ' οἱ κορφές.

Καὶ νὰ ξεχνοῦσα τὶς βροχές π' ἀφίνανε τὰ μάτια τόσο γαλάζιες καὶ μαβιὲς σὰ στεναγμοὶ ξανθοὶ καὶ νᾶγερνα στῆς λησμονιάς τὰ κουρασμένα ἰστέρια λές, κί' οὔτε πῶς ἀγάπησα κί' οὔτ' εἶχα ἀγαπῆθαι.

ΕΛΕΝΗ

Μοιάζεις σὰ φύσημα μικρὴ ἀγάπη σὰ δροσανάσια ξανθὴ ξανθὴ κί' ἔχεις στὰ μάτια σου ἄσπρα σπιτάκια κί' ἔχεις δυὸ δάκρυα ποῦχουν σταθεῖ.

Ἄνταν μοὺ γέλασες μέσ' ἀπὸ κείνα πόσο σ' ἀγάπησα μικρὴ, μικρὴ εἶχες στὴν ὄψη σου χλωμά τὰ κρίνα καὶ στὰ χεῖλάκια σου γεύση πικρὴ.

Μοιάζεις σὸν ἀνεμος μικρὴ ἀγότη πὸ τὴν πατρίδα του ζητᾷ νὰ βρῆ ἀπὸ τὴ θάλασσα πὸ σῆχει φέρει γεμάτη ἀρώματα ξανθὴ ξανθὴ.

ΑΣΠΑΣΙΑ ΞΥΔΗ—ΛΟΥΚΑΚΟΥ

ΔΙΣΤΑΓΜΟΙ

Ἄν ἔρωτας... τρεμοπαίζουν στὰ κλαδιὰ τὰ φύλλα με τ' ἀνάλαφρο ἀεράκι καὶ λαχταρᾷ ἡ μικρούλα τῆς καρδιά νὰ φτερουγίσει στὴ γλαυκὴ βραδυὰ μὰ τ' ἄλλα—ὡς παίζουν κεί ψηλά—πουλάκι.

Στάλαξε στὴ ματιὰ καινούργιο φῶς καὶ τρέχει καὶ γελᾷ... πέρα ἡ γαλήνη κί' ὁ πόθος—μπόρα πᾶρχεται—κρυφός, σύννεφο—πὸν—βαρὺ—τὸν ἥλιο σβύνει.

Κί' ὁ πόθος... Δὲν τὸν νοιώθει. Ποιὸς μορεῖ τ' ὄνειρο, πρὶν ξυπνήσεις, νὰ σοῦ κρούσει; Καὶ τρέχει καὶ γελᾷ... Τὶ τρυφερὴ Ποῦγινες γρηὰ καρδιά! Τί ἀνιστορεῖ ἡ μοχθερὴ πὸ σὲ προσέχει θλίψη;

ΛΟΥΛΗΣ ΠΟΖΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΟΡΕΙΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

1900 - 1940*

ΤΟΥ Κ. ΜΠΑΜΠΗ ΝΙΝΤΑ

Ν. ΤΖΟΥΡΟΣ 1

Γ. ΖΩΓΡΑΦΑΚΗΣ

Έβγαλε τρεις συλλογές: «Παλμοί» 1929, «Πρόζα και σίχοι» 1933, (πεζά και ποιήματα ανάμικτα) και «Οι Τρεις Λόγοι της Αγάπης» 1935. Οι δυο πρώτες απ' αυτές, προσπάθειες για μεγάλες συλλήψεις που δεν έπεράσαν το στάδιο της πρώτης απόπειρας, δεν προκαλούν σε σοβαρή κριτική σκέψη. Εκείνη που στέκει είναι η τρίτη «Οι τρεις λόγοι της Αγάπης». Σ' αυτό όπως εξηγεί και στον πρόλογο του, κάνει μια προσπάθεια να φιλοσοφήσει πάνω στην έννοια της Αγάπης και να την αποδώσει σ' όλη της την έκταση και σ' όλο της το βάθος. Ξεκίνησε με βάση τα τρία στάδια του ζώου: Πόθος, κορσεμός, εξαγνισμός και τα ξεδιαλύνει καθένα χωριστά. Στο ποίημα τούτο ο Ζωγραφάκης παρουσιάζει αληθινό πλούτο αισθημάτων, συνθετική ικανότητα άγνωστη ολότελα στις προηγούμενες εργασίες του και πολλές φορές εγγίζει το βάθος των πραγμάτων—πράγμα που τόσο μάταια πύσκιζε να πετύχει πρώτα. Η φράση του πλούσια επίσης, λεπτή κι ευκίνητη αποτελεί το πολυτιμότερο στοιχείο μέσα στο όλο ποίημα. Τον δεκαεπτάσλλαβο άνομοιοκατάληκτο σίχο που μεταχειρίζεται σ' όλη την τριλογία τότε χειρίζεται πραγματικά με δεξιοτεχνία και τον εξαντλεί σ' όλη του τη ρυθμική ποιικιλία.

Ε. ΣΟΥΛΤΑΝΗΣ

Έβγαλε μια συλλογή με τον τίτλο «Σιές και Φώτα» (1931), μα όπως κι' ο προηγούμενος, κι όπως άλλωστε συμβαίνει τις περισσότερες φορές με τις πρώτες συλλογές, δεν έξεπέρασε μ' αυτή τα όρια μιας καλής προσπάθειας. Πάντως, έκδηλη είναι η πρόθεσή του να εξαντλήσει μέσ' τη συλλογή του εκείνη όλα τα γνωστά στιχογραφικά είδη. Έτσι απαντώνται εκεί με τάξη και σειρά, το δίστιχο, οι τετράστιχες στροφές, το сонέττο, η μπαλάντα, μια απόπειρα για τριολέττο, ως και μια για ελεύθερο σίχο. Η κατασκευή των διαφόρων τυτών στιχογραφικών ειδών αποτελεί την ιδιαίτερη, τη μοναδική ίσως φροντίδα, που η ύπαρξή της είναι εκτεταμένη μέσ' την εργασία του. Με θέματα πιο καλοδιαλεγμένα και με ωριμότητα στο χειρισμό των λεκτικών τρόπων του εμφανίζεται αργότερα σε περιοδικά κ' εφημερίδες. Τις εμπνεύσεις του άντλει από το άμεσό του περιβάλλον που μέσα τον περισσότερο τόπο πιάνει η γυναίκα, κι από τα διαβάσματά του.

Φάνηκε με σίχους σε διάφορα περιοδικά κι εφημερίδες της Θεσσαλονίκης. Τα τραγούδια του, όσα μπόρεσα να διαβάσω, μαρτυράνε την ύπαρξη ενός ταλέντου άγνού, μα εμπόδισμένου να εκδηλωθῆ και να καλλιεργηθῆ από τη μιζέρια της καθημερινής ζωής, που τότε κάνει, ωστόσο, να σκέφτεται και να εγγίζει έτσι καμια φορά μέσ' τα τραγούδια του (όπως στο «Όνομα») το βάθος των πραγμάτων.

Κ. ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ

Διάβασα ποιήματά του σε περιοδικά της Θεσσαλονίκης, όπως και πολλά του ανέκδοτα. Τη φυγήν αποζητάει σ' όλα του τα τραγούδια μια φυγή—πέταγμα σε κάτι ιδανικά—πουλιά άπιαστα, που ποτέ δε θά τα φτάσουμε οι άνθρωποι, ανίσχυροι, ξεγελασμένοι, νευρόσπαστα της Μοίρας τα σκληρά χέρια. Από μια τέτοια θεώρηση των ανθρώπων, καθολική, και κυρίαρχη πάντα στον άνθρωπο που σκέφτεται βαθύτερα ξεκινώντας κυρίως η εμπνευση του Μαρινάκη, είναι πολύ φυσικό να θέλει μιάν ολότελα ξεχωριστή προσπάθεια για να σφυρηλατηθῆ έτσι που να δώσει στα τραγούδια του ύψος ανάλογο προς την πρόθεση. Η προσπάθεια τούτη, που πάντα γίνεται φιλότιμα, θά τότε φέρη, όπως φαίνεται κι εγώ σε μερικά του τραγούδια, σε μιάν ολόκληρωτική κυριαρχία και πλοῦτο των εκφραστικών κι αισθητικών του μέσων, κι ακόμη σ' ένα σίχο πιο εύχο και πιο εύπλαστο. Ξεχωριστή θέση έχει μέσ' την εργασία του, για το ξετύλιγμα από πάντων της φόρμας, ένα του ποίημα σε τύπο προσευχής, υποβλητικό, γεμάτο συγκίνηση, κ' ειλικρίνεια.

Λ. ΠΟΖΙΟΠΟΥΛΟΣ

Παρουσίασε σε περιοδικά της Θεσνίκης λίγα μα καλά τραγούδια κ' είν' η καλωσύνη τους τούτη, ότι μ' όλο που δε λένε τίποτα το καινούργιο ή τουλάχιστο στο σπάνιο, έχουν κάτι άλλο, μιάν ήμεράδα, μιάν ευγένεια, ή δεν ξέρω τι άλλο, που τ' αποκορύνει από κείνο που λέμε κοινοτοπία και, το σημαντικότερο, σε προκαλούν σ' ένα δεύτερο διάβασμα. Κ' ύστερα είναι σίχοι στρωτοί, και τεχνικά άρτια. Την ευχέρειά του στο φτείαξιμο του σίχου την είδα και σε μιάν ανέκδοτη τραγωδία του «Ο Πάτροκλος», μα για τούτη, όπως για την όλη του εξέλιξη, αργότερα.

(* Έχει συνέχεια)

ΜΠΑΜΠΗΣ ΝΙΝΤΑΣ

1 Πέθανε το 1939

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Α. Δελμούζου: Το Πρόβλημα της Φιλοσοφικής Σχολής. Αθήνα 1944, Σελ. 226

Είναι παρήγορο ευτύχημα για την προκοπή και την πρόοδο του τόπου μας, όταν μέσα σαυτήν τη σύγχυση και το χάος της σημερινής ζωής και των τυπωμένων χρυσίων, αντικρίζει κανένας μελέτες, για ζωτικά του τόπου μας προβλήματα γραμμένες από φυσιογνομίες σαν του Α. Δελμούζου.

Ο Δελμούζος άνήκει στους σπάνιους εκείνους ανθρώπους, τους μετρημένους, που έχει ο τόπος μας· δηλαδή σε κείνους που η σκέψη τους είναι ολοκληρωτική έκφραση της ζωής και η ζωή τους συνέχεια της σκέψης τους.

Ολοκάθαρη, ηγαία, στοχαστικά βασανισμένη με την τετράγωνη λογική, ποτισμένη από την πείρα και την έπιστήμη είναι η μελέτη του. Έμφυχωμένη από την αντικειμενικότητα και την βαθειά γνώση της ελληνικής και νεοελληνικής μας ψυχής και την αδιάκοπη έγνοια και πόνο για το έθνος και το λαό μας για ένα καλύτερο μέλλον.

Στη μελέτη του αυτή εξετάζει πρώτα γενικά, το σκοπό και τη σημασία της φιλοσοφικής σχολής. Ύστερα από την εξέταση αυτή, φτάνει στο έρώτημα αν οι δικές μας σχολές, Αθηνών, Θεσσαλονίκης, πετυχαίνουν, ή δεν πετυχαίνουν το σκοπό τους. Μα χιά να δώσει την άπάντησή σ' αυτό το έρώτημα χρειάσθηκε να εξετάσει πρώτα τα αποτελέσματα της μέσης παιδείας και την έπιστημονική μόρφωση των εκπαιδευτικών μας. Και ύστερα την έπιστημονική μας κίνηση στην περιοχή των έπιστημών που υπάγονται στη φιλοσοφική σχολή.

Ζητώντας κατάπιν τους λόγους της άποψής μας πήρε η εξέταση με βαθειά γνώση πείρα και παρατήρηση τους τρεις κύριους παράγοντες, τους φοιτητές, το προσωπικό και το πρόγραμμα σπουδών. Προσπάθησε και μάς παρουσίασε τους παράγοντες αυτούς έτσι απaráλλαχτα, όπως τους έχουμε στην πραγματικότητα.

Η έρευνα αυτή της πραγματικότητας της πνευματικής μας κατάστασης μάς δίνει μια γενική εικόνα όχι ευχάριστη. Μας παρουσιάζει μια σκοτεινή εικόνα που δεν είναι βέβαια καθόλου υποκειμενικό κατασκευάσμα της ψυχικής διάθεσης του Συγγραφέα, παρά αυτά τα ίδια τα πράγματα είναι τέτοια που μάς δίνουν αυτή την εικόνα.

Ο Συγγραφέας δεν είναι από κείνους που θάθελε να παραβλέψη την πραγματικότητα και να προτιμήσει να μένη ευχάριστος με το στραβό δρόμο που έχουμε πάρει. Ξέρει καλά κι αγωνίζεται όλη του τη ζωή να κάμη και στους άλλους συνειδητό πως μια πραγματικότητα δεν καλύτερεύει με άγνοια ή με πανηγυρικούς, παρά με τη σωστή εκτίμησή της. Σωστή όμως εκτίμηση στο πρόβλημα της Πανεπιστημιακής μόρφωσης λείπει πως δεν γίνεται παρά με κριτήρια ανάλογα με την έννοια του μορφωμένου έπιστήμονα και τις απαιτήσεις της και γενικότερα τις απαιτήσεις της άνωτερης παιδείας.

Άλλά μόρφωση ο συγγραφέας δεν έννοεί ούτε τη ρηχή πολυγλωσσία, ούτε τον έγκυκλοπαιδισμό, μα ούτε πού πολύ κείνο το άθροισμα από γνώσεις. Μορφωμένος κι αληθινός έπιστήμονας είναι κείνος που κατέχει πραγματικά τις μεθόδους της έπιστήμης του, τις βασικές γνώσεις και τα κύρια προβλήματα της. Και τα κατέχει έτσι ο έπιστήμονας, που είναι όργανα του πνεύματός του, της όρμής του. Τέτοιος άνθρωπος έχει δουλέψει ψυχή και μυαλό με την έπιστήμη και είναι ποτισμένος με τις άξίες της. Έχει ένα οργανικό κέντρο, τη ζωή του κέντρο

που γύρω σ' αυτό έχει οργανωθεί όλος ο ψυχικός του κόσμος. Παρουσιάζει «ένα οργανωμένο σύνολο άξιών γύρω σε μια κυρίαρχη άξια, την άξια της έπιστήμης του». Δουλεύοντας σ' αυτήν και για αυτήν, ηγαίνει όλοένα βαθύτερα και άπλώνεται πλατύτερα και σε άλλες άξίες του πολιτισμού ανάλογα με τη δύναμή του. Κυρίαρχη πνευματική του λειτουργία είναι ο έπιστημονικός τρόπος του σκέπτεσθαι, ή έπιστημονική σκέψη, κι αυτή καθορίζει γενικά την τάση του πνεύματός του όχι μόνο στα προβλήματα της έπιστήμης του, παρά σε όλη τη ζωή και τα προβλήματα της, παντού τον ξεχωρίζει το «έπιστημονικό ήθος», το «έπιστημονικό φρόνημα». Η τάση, ή όρμη για αντικειμενικότητα, για γνώση και για αλήθεια. Η αλήθεια είναι ο σκοπός της ζωής του και άνθρωπος με τέτοιο ιδανικό δεν είναι κάτι κλειστό και τελειωμένο παρά όλοένα γίνεται, όλο και καλύτερος. Οργανώνει τον ψυχικό του κόσμο και όλο και πλατύτερα άνοίγει γύρω του τον όρίζοντα. Ο σωστός έπιστήμονας είναι άνθρωπος πνευματικός με άνωτερο ιδανικό ζωής.

Παρ' όλη τη σκοτεινή εικόνα που παρουσιάζουν στην αντικειμενική τους εξέταση τα πράγματα, ο συγγραφέας δεν κατέχει από την άπαισιοδοξία παρά από την άνησυχία και τον πόθο, για κάτι καλύτερο. Η άπαισιοδοξία για το μέλλον είναι κάτι αντίθετο με την πρόθεσή του και με τις δυνατότητες του τόπου μας. Ακριβώς αυτές οι δυνατότητες εμπνέουν την μεγάλη έλπίδα και έπιβάλλουν κατηγορηματικά τη ριζική άλλαγή, την άλλαγή που προτείνει ο ίδιος στην έπιλογή των φοιτητών, στην έκλογή των καθηγητών, στο πρόγραμμα και γενικά στην παιδεία μας. Μιάν άλλαγή με μια συστηματική ένέργεια, συνέπεια, συνέχεια και σκληρότητα μαζί. Έτσι μόνο θα δουλευθῆ ο νεώτερός μας πολιτισμός, που είναι ακόμα άδούλευτος και σε πολλά νοθεμένος, από άσυλλόγιστη μίμηση των ξένων ή και των δικών μας περασμένων. Πού τον δέρνει ή προσδοπηξία, που κυνηγά και έπιβάλλει τη μόδα και στην περιοχή ακόμα του πνεύματος, και από την άλλη μεριά η προγονοπληξία που μάς καρφώνει σε άδειους τύπους και λόγια.

Χρειαζόμαστε άδηγο που θα μάς βοηθήσει να σταθούμε στα δικά μας πόδια να ριζώσουμε στο δικό μας χῶμα. Οι ξένοι μάς είναι πολύτιμοι όταν τους αντικρίζουμε αθύπαρκτα. Όδηγοί μας όμως πρώτοι απ' όλους μπορούν να μάς γίνουν οι μεγάλοι που έθρεψε κάποτε ή έλλαξη. Μα αυτές τις προσωπικότητες του άρχαίου μας πολιτισμού πρέπει να τις πλησιάσουμε σε ζωντανές μορφές και σύγχρονες δημιουργικές δυνάμεις μάς λείπει ο συγγραφέας.

Η άλλαγή που προτείνει άνοίγει το δρόμο στην πιο μεγάλη άπαισιοδοξία για όποιον περά από το σημερινό ικανό φοιτητή, που δεν λείπει βέβαια σαν έξαρση, και τον ξεχωριστό καθηγητή του, αντικρίζει ολόκληρο το λαό μας, τις δυνάμεις, που κρύβει μέσα του και τις δυνατότητες που έχει δείξει ως τώρα.

Τα πρόσωπα δημιουργημάτά του σε διάφορες έκδηλώσεις της άκαλλίεργης πνευματικής του ζωής. Πόσο στέκονται χαμηλότερα από τον πολύτιμο σπόρο τους μερικές αντίστοιχες έκδηλώσεις, όπου έχουν δουλέψει ολόκληρες νεώτερες γενιές γραμματισμένων ή και μορφωμένων.

Πλατεία και πολύμερη είναι η μελέτη. Συστηματικά και πολύπλευρα άπλώνεται σε περιοχές που άλλοι δε θέλησαν να τις εξετάσουν και να μιλήσουν δημόσια γι' αυτές. Είναι σπάνιοι οι άνθρωποι που έέρουν, όπως ο συγγραφέας με σεβασμό να δέχονται το δώρο της ζωής,

ΙΩ. Ν. ΞΗΡΟΤΥΡΗΣ

* Συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος σελ. 11α

είλικρίνεια, πού, ἄ; τὸ ποῦμε, σ' ὅσους ὑ-
πάρχει σὲ τόσο μάλιστα βιθμό, ἀποτελεῖ ἔ-
να στοιχεῖο ἀληθινὰ τραγικό

Καὶ δὲν εἶναι θαρρῶ ἀνάγκη νὰ ἐξηγή-
σουμε πλατύτερα τὴ σκέψη μας στὴν τραυ-
ματισμένη τούτη, τὴν πολυτάραχη καὶ ἀνικα-
νοποίητη ἐποχὴ μας. Θὰ σταθοῦμε σὲ δυὸ
συνθέσεις του, στοὺς πίνακες ἀρ. 53 «Ἄθως»
καὶ ἀρ. 48 «ἐλληνικὲς νότες». Τὸ ὄνειρο δὲν
καταστρέφει ποτὲ τὴν τῆξη, δὲ σπάζει ποτὲ τὴ
θανάσια ἰσορροπία. Στούς πίνακες ὅπου
τραβᾷ ἰὸν καλλιτέχνη ἢ φαντασίη, τίποτε
δὲν εἶναι τόσο ἐφανακὸ ὅσο ἡ μέριμνα γιὰ
τὴ σύνθεση καὶ ἡ κυριαρχία ὅλων τῶν πλα-
στικῶν στοιχείων. Ὁ καλλιτέχνης δὲ μπορεῖ
νὰ μὴν ὀνειρεύεται, ὅμως πρῶτ' ἀπ' ὅλα θέ-
λει νὰ ζωγραφίζει ὠραία. Μὲ τὸν Ἄθω του
σχηματίζουμε τὴν βεβαιότητα πῶς ὁ κ. Ρέγ-
κος θέλησε πρῶτα ν' ἀνακαλύψει πῶς ἰσορ-
ροπεῖται ἡ γῆ. Βλέπουμε μιὰ μετριασμένη
τραγικότητα τῶν λόφων πού συσσωρεύονται
καὶ πυργώνονται σύμφωνα μὲ μιὰ κρυμμένη
δύναμη σὰ νὰ κάνουν κύκλο γύρω ἀπὸ ἓνα
μόνο ὄρος ὅπου ἔστησαν τὸ καταφύγιό του·
οἱ ἄγιοι. Ἡ φροντίδα γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ ἡ
ὀξεία συναισθηματικότητα τὸν παρασέρνου
κάποτε στὸ νὰ προσέχει λεπτομέρειες, ὅμως
οἱ ἐσωτερικὲς ἀνησυχίες του τὸν ὀδηγοῦν
στοὺς ἀρχικούς του σκοποὺς πού εἶναι ἡ ἀ-
ξιοποίηση τῆς ἴδιας ἀρχιτεκτονικῆς τῶν σχη-
μάτων τῆς γῆς. Ὁ κ. Ρέγκος ἄκουσε τὴν
ποίηση τοῦ Βυζαντίου κ' αὐτὴν ἀπόδοσε μὲ
τις ἐλαυογραφίες του ἀπ' τὶς διάφορες μονὲς
καὶ τὶς ἀγιογραφίες του· μὰ ἡ ποίηση αὐτὴ εἶ-
ναι ἡ φωνὴ τῆς ἴδιας του ζωγραφικῆς συνείδη-
σης. Ὁ,τι κ' ἂν ζωγραφίζει ὁ κ. Ρ., τὸν ἴ-
διο τὸν ἑαυτὸ του ἐρευνᾷ δηλ. τὴν ἐσωτερι-
κὴ του συμφωνία μέσα στὸ σύνολο τῆς μορ-
φῆς καὶ τοῦ χρώματος. Καὶ μποροῦμε μὲ βε-
βαιότητα ν. ποῦμε πῶς τὸν βρῆκε τὸν ἑαυ-
τό του, κάνοντας μονάχος τὸ δρόμο.

ΓΙΩΡΓ. ΔΕΛΙΟΥΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΑ-
ΚΕΔΟΝΙΑΣ

Σὰν ἓνα ὠραῖο καὶ φωτεινὸ ἔργο θὰ μπο-
ροῦσε κανεὶς νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν προσπάθεια
τῆς «ἐταιρείας τῶν φίλων τῆς Βυζαντινῆς Μακε-
δονίας». Ἐδῶ καὶ κάμποσο καιρὸ ἀρχισε νὰ ζων-
τανεῖ καὶ νὰ φανερώνεται τὸ πνεῦμα μιᾶς ἐπο-
χῆς πού πέρασε καὶ πού τόσα ἔδωσε στὴ τέχνη.

Συνεχίζοντας ἡ ἐταιρεία τὸ ἔργο της ἔδωσε
στὶς 25 Ἰουνίου μιὰ διάλεξη γιὰ τὴν ἀλωση
τῆς Θεσβνίκης ἀπὸ τοὺς Τούρκους, μὲ ὀμιλητὴ
τὸν κ. Ἀποστ. Βακαλόπουλο.

Ὁ ὀμιλητὴς μὲ μεγάλη ἐπιστημονικὴ ἀκρι-
βεια μᾶς ἔδωσε μιὰ περιγραφή τῆς ἀλώσης. Ἐ-
τσι ἔπεσε φῶς σ' ἓνα λεπτὸ ἱστορικὸ πρόβλημα,
πού τὸ σκέπασαν οἱ αἰῶνες.

ΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Μὲ διευθυντὴ τὸν κ. Γ. Παπαχρίστου κ' ἀρ-
χισυντάχτη τὸν κ. Γ. Σακκά κυκλοφόρησαν στὴν
Ἀθήνα τὰ «**Επαρχιακὰ Γράμματα**». Διμηνη
Ἐπιθεώρηση Γραμμάτων καὶ Τέχνης.

Δὲ μπορεῖ κανένας παρὰ νὰ ἐπικροτήσῃ τὴν
προθέσῃ τους νὰ παρουσιάσουν στὸ Πανελλήνιο,
τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐπαρχίας καὶ
νὰ βοηθήσουν τοὺς ἀπομονωμένους κ' ἀπομα-
κρυσμένους σὲ κάθε γωνία τῆς Ἑλλάδας νέους
νὰ ἐκδηλώσουν τὴν πνευματικὴ τους δουλειά.
Ὅμως τοῦτο μποροῦσε νὰ γίνεταί κ' ὡς τῶρα
καὶ μὲ τὰ τόσα περιοδικὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς
Ἐπαρχίας. Κεῖνο πού θὰ θέλαμε πρὶν ἀπ' ὅλα
ἀπ' τὰ Ἐπαρχιακὰ Γράμματα εἶναι: Πρῶτο: Νὰ
πεῖσουν ὅλους ὅσοι νομίζουν πῶς ἡ πνευματικὴ
προκοπὴ τοῦ Ἑθνους ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικά
καὶ μόνο ἀπὸ κείνους πού ζοῦν καὶ γράφουν στὴν
Ἀθήνα, οἱ δὲ συντελοῦν παρὰ μόνο στὸν πνευ-
ματικὸ μαρμαρὸ τοῦ τόπου μας καὶ Δεύτερο: Νὰ
φροντίσουν νὰ πληροφορήσουν τοὺς ἀπληροφό-
ρητους πῶς παντοῦ, σὲ κάθε γωνιά τῆς Ἑλληνι-
κῆς Γῆς, ὑπάρχουν ἄγιοι πνευματικοὶ ἀνθρώπου,
πού ἀθόρυβα καὶ χωρὶς κομπασμοὺς καὶ ἀξιῶ-
σεις πνευματικῆς «πατριάρχας», προσφέρουν ὅ,τι
μποροῦν γιὰ τὴν πνευματικὴ προκοπὴ τοῦ τόπου.

Εἶναι δυὸ βασικά ζητήματα μὲ τὰ ὁποῖα τὰ
Ἐπαρχιακὰ Γράμματα, εἶναι τὰ μόνα ἐνδεδει-
γμένα νὰ ἀσχοληθοῦν. Καὶ μαζί μὲ τὶς εὐχὲς
μας γιὰ τὴν προκοπὴ τους ἐκφράζουμε καὶ τὴν
ἐλπίδα μας γιὰ μιὰ τέτοια διαφώτιση.

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

Ἀπὸ ἔλλειψη χώρου εἰς τὸ ἐπόμενο

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΕΥΒΟΪΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ τεύχη Ἀπριλίου—Μαί-
ου—Ἰουνίου 1944
ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΟΔΥΣΣΕΑΣ τεύχος Μαρτίου 1944
ΞΕΚΙΝΗΜΑ τεύχος 5ο
ΕΘΝΟΣ Ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα τῆς Φλώρινας

ΒΙΒΛΙΑ

Ι ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΗ: Ἰωάννης Κρυτουνίος ὁ ἐκ
Βερροίας Σοφὸς (Δημοσίευμα τῆς Ἐται-
ρείας Μακεδονικῶν σπουδῶν) Θεσσαλονί-
κης 1944
FR. HOEBBEL: «Μαρία Μαγδαληνή» Τραγωδία
σὲ 3 πράξεις (Μετ. Ε. Χειμωνίδη) Θεσσα-
λονίκη 1944
ΧΑΡΗ—ΔΕΛΛΟΥ—ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ: «Πρωῖνὰ Χα-
μόγελα» ποιήματα, Φλώρινα 1944
ΗΛΕΚΤΡΟΥ ΜΠΟΥΜΗ: «Νυχτερινὴ Ραψωδία
τοῦ Ἀχέροντα» ποιήματα
ΚΑΪΤΗΣ—ΜΟΣΧΟΝΑ ΠΟΖΙΟΠΟΥΛΟΥ: «Κύ-
ματα τοῦ Βορῶ», Μεταφράσεις ἀπ' τὴ
Βόρεια λογοτεχνία. Θεσσαλονίκη 1944

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ ΦΥΛΛΟ:

Γ. ΘΕΜΕΛΗ

“ΠΟΛΥΠΤΥΧΟ.”

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
Α. Ν. ΣΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΣΙΜΙΣΚΗ 71, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΤΗΛΕΦ. 41 - 64

ΟΛΑΙ ΑΙ ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ:

Α'.

Λογοτεχνία—Θέατρον—Κριτική—Κα-
λαί Τέχναι—Φιλοσοφία—Δίκαιον—Πο-
λιτικά Ἐπιστήμαι—Κοινωνιολογία—Ἰ-
ατρική—Φυσικαί Ἐπιστήμαι.

Β'.

Βιβλία διδακτικά, Δημοτικῆς, Μέσης καὶ
Ἀνωτέρων σπουδῶν, Στερεότυπα, Με-
ταφράσεις, Παιδαγωγικά, Χάρται, Λε-
ξικά κ. τ. λ.

Φίλοι τοῦ Βιβλίου

καὶ Σπουδαστῆς

στὸ νέο βιβλιοπωλεῖο τοῦ

Γ. ΣΙΛΕΛΟΓΛΟΥ

ΣΤΟΑ ΜΠΕΖΕΣΤΕΝΙΟΥ

ΒΑΣ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ 25

Θά βρῆτε ὅλα τὰ νέα καὶ παλιὰ βι-
βλία μὲ τις καλλίτερες τιμές. Μετα-
ξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ παρακάτω
νεώτερα

ΧΑΜΣΟΥΝ Πείνα, ΠΑΛΑΜΑ Βρα-
δυνή, Φωτιά, ΟΝΕΙΑ Κάτω ἀπ' τις
λεῦκες, ΚΟΥΡΤ ΡΑΙΣΝΕΡ Αἰωνία
Ἑλλάς, Ρ. ΡΟΛΛΑΝ Τὸ παιχνίδι τοῦ
Ἔρωτος καὶ τοῦ Θανάτου κ.λ.π.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΤΑ

**Κ
Υ
Μ
Α
Τ
Α
Τ
Ο
Υ
Β
Ο
Ρ
Ρ
Α**

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΑΠ' ΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΚΑΙΤΗΣ ΜΟΣΧΟΝΑ ΠΟΖΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

**Α
Ν
Θ
Ρ
Ω
Π
Ι
Ν
Σ
Η
Μ
Ο
Ρ
Ρ
Η
Μ**

Τοῦ ΜΠΑΜΠΗ ΝΙΝΤΑ
ΣΕ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΟΥΝ